

إدارة أوقاف
صالح عبدالعزيز الراجحي

የእምነት መሠረቶች ትንታኔ (አርካኑል ኢማን)

ሼኽ: መሐመድ ቢን ሳልሐ ቢን ዑሲይሚን

ተርጓሚው መሐመድ ጀማል ሙኸታር

አሳታሚ እስላማዊ ዳዕዋና ዕውቀት ሚኒስቴር

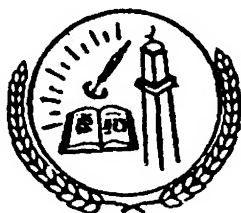
مطبعة دار طيبة - الرياض - ت: ٤٢٨٣٨٤٠

GIFT NOT FOR SALE

የእምነት መሠረቶች ትንታኔ

ሸይክ ሙሐመድ ብን ሷሊሕ ብን
አል-ዑሰይሚን

ተርጓሚ - ሙሐመድ ጀማል ሙከታር

አሳታሚ

እስላማዊ ናዕዋና ዕውቀት ግህብር

አዲስ አበባ ህዳር 1985

ሙብቱ በህግ የተጠበቀ ነው
(All Rights Reserved)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ምሥጋር ለአላህ ይግባ። እናመሰግናለን። ረድኤት ከርሱ እንለምናለን። ምሕረቱንም እንጠቅቃለን። ወደርሱ ንስሐ እንገባለን። ከነፍሳችን ከፋቶችና ከመጥፎ ሥራዎቻችንም በአላህ እንጠበቃለን። አላህ ቅኑን መንገድ የመራው ሰው የሚያጠመው የለም፤ ያጠመመውንም የሚያቀናው የለም። አጋር ከሌለው አንድ አላህ በስተቀር ሌላ አምላክ አለመኖሩን እመሰክራለሁ። ሙሐመድም መልክተኛው መሆናቸውን እመሰክራለሁ። በአክብሮት የታጀበ የአላህ እዝነትና ሠላም ለነቢዩ ለቤተሰባቸው ለባል ደረቦቻቸውና በቅንነት ለተከተሏቸው ሁሉ ይድረስ።

የተውሒድ ዕውቀት ከዕውቀቶች ሁሉ የላቀና የተከበረ፣ ከሁሉም ይበልጥ ሊቀስሙት የሚገባ ዕውቀት ነው። ስለሀያሉ አላህ ስለሰዎቹ፣ ስለባህሪያቱና በፍጡራን አገልጋዮቹ ላይ ስላለው መብቱ የሚያስተምር ዕውቀት ነውና።

ወደ ሀያሉ አላህ የሚወስደው የእምነት ጉዳና መክፈቻ ቁልፍና የሕገጋቱም መሠረት ነው ተውሒድ። በዚህ ምክንያትም ከአላህ ወደ ሰው ልጆች የተላኩ ነቢያት በሙሉ በአንድ ቃል ለዚህ ተውሒድ ጥሪ አደርገዋል። አላህ (ሱወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ الأنبياء: ٢٥

« ከእነተ በፊትም እነሆ ከኔ ሌላ አምላክ የለምና ተገዙኝ፤ በግለት ወደርሱ የምናወርድለት ቢኾን አንድ ከመልክተኛ አንድንም አልላክንም። »¹

1 አል-አንቢያ /21/ : 25

አላህ (ሱ.ወ) አንድ መሆኑን ለራሱ መስከረል። መላእክቱም ሊቃውንትም እንደዚሁ ለአንድነቱ ምስክርነት ሰጥተዋል። ይህንኑ በግልመልከት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿شهد الله أنه لا إله إلا هو، والملائكة وأولوا العلم قائما بالقسط لا إله إلا هو العزيز الحكيم﴾ آل عمران: ١٨

«አላህ ፡ በግዕዝክል ያቀው (አስተናባ) ሲሆን ፡ ከእርሱ በስተቀር ሌላ ለምሳክ የሌለው ሆኑን መሰከር ፡ መላእክተኛና የፅውት ባለቤተኛም (እንደዚሁ መሰከር) ፡ ከእርሱ በስተቀር ሌላ ለምሳክ የለም ፡ እኛናረው ጥበባው ነው።»²

የተውሐድ አስረላጊነት እስከዚህ የላቀ ደረጃ ያለው እስከሆነ ድረ ስም፣ እያንዳንዱ ሙስሊም ተውሐድን ለመግርና ለማስተግር፣ በጥልቀት አስተንትኖ ለመረዳትና ለማመን ትኩረት ሊሰጠው ይገባል። አንድ ሙስሊም ሃይማኖቱን በጤነኛ መሠረት ላይ ለመገንባት፣ አስተማማኝና አርኪ እምነት ኖሮት በእምነቱ ፍሪና በሚያስገኘው ውጤት ለመደሰት የተውሐድ ዕውቀት በጥልቀት ሊኖረው ይገባል።

የእስላም ሃይማኖት

የእስላም ሃይማኖት አላህ (ሱ.ወ) ሙሐመድን (ሱ.ወ.ወ) የላከበት፤ ሃይማኖቶችን ሁሉ ያጠቃለለበትና ለአገልጋዮቹ ያግኘላቸው፤ ጸጋውን ለሰዎች ያትረፈረፈበት ሃይማኖት ነው። ለሃይማኖታት የወደደላቸውና ከርሱ በበለጠ ሌላ ሃይማኖት እርሱ ዘንድ ተቀባይ የግዴህን ሃይማኖት

ነው የእስላም ሃይማኖት። ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) የነቢያት መደምደሚያ መሆኑና ቸውን በግስመልክት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ ما كان محمد أباً أحد من رجالكم ولكن رسول الله وخاتم النبيين ﴾ الأحزاب: ٤٠

« ሙሐመድ! ከወንዶቻችሁ የአንድም ሰው አባት አይደለም! ንን የአላህ መልክተኛና የነቢዮች መደምደሚያ ነው! ... »³

እስላም የተሟላውና አላህ ዘንድ የተወደደ ተቀባይነት ያለው ብቸኛ ሃይማኖት መሆኑን አስመልክቶም አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ اليوم أكملت لكم دينكم وأتممت عليكم نعمتى ورضيت لكم الاسلام ديناً ﴾ المائدة: ٣

﴿ إن الدين عند الله الاسلام ﴾ آل عمران: ١٩
﴿ ومن يبتغ غير الاسلام ديناً فلن يقبل منه وهو فى الآخرة من الخاسرين ﴾ آل عمران: ٨٥

« ዛሬ ሃይማኖታችሁን ለናንተ ሞላሁላችሁ። ጸጋዬንም በናንተ ላይ ረጸምኩ። ለእናንተም እስላምን ከሃይማኖት በኩል ወደድኩ። ... »⁴

« አላህ ዘንድ (የተወደደ) ሃይማኖት እስላም ብቻ ነው! ... »⁵

« ከእስላም ሌላ ሃይማኖትን የሚረዳ ሰው፡ ፈጽሞ ከርሱ ተቀባይ የለውም! እርሱም በመጨረሻይቱ ሃሉም ከከላሪዎቹ ነው። »⁶

3 አል-አሐዛብ /33/:40

4 አል-ማላላህ /5/:3

5 አል-ጊያራፕ/3/: 19

6 አል-ጊያራፕ/3/: 85

የሰው ልጆች በመላ በእስላም ሃይማኖት አማካይነት እንዲገዙት አላህ (ሱ.ወ) ግዴታ አድርጎ ደንግጓል። ይህንኑ በግስመልክት አላህ (ሱ.ወ) ለነቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ، فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ، وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ الأعراف: ١٥٨

« (ሙሐመድ ሆይ!) በላቸው፡- እላንተ ሰዎች ሆይ! ፤ኔ ወደናንተ ወደ ሁላችሁም የአላህ መልክተኛ ነኝ፤ (እርሱም) ያ የሰግያትና የምድር ንግሥና ለርሱ ብቻ የኾነ ነው፤ እርሱ እንጂ ሌላ አምላክ የለም፤ ሕያው ያደርጋል፤ ይገድላልም፤ በአላህ፡ በዚያም በአላህና በታላቶቹ በግሪያምነው የግይጽና የግያ ነብ ነቢይ በኾነው መልክተኛው እመኑ፤ ቅንንም መንገድ ትመሩ ዘንድ ተከተሉት።»⁷

አቡ ሁረይራን በመጥቀስ ሙስሊም በዘገቡት ሐዲስ ውስጥ ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) እንዲህ ብለዋል፡-

(والذى نفس محمد بيده لا يسمع بى أحد من هذه الأمة يهودى ولا نصرانى ثم يموت ولم يؤمن بالذى أرسلت به إلا كان من أصحاب النار)

« ነፍሴ በእጁ በሆነች (አላህ) እምላለሁ፡ ከዚህ ሕዝብ ውስጥ አይሁዳዊም ይሁን ክርስትያን ስለኔ (ስለጥረዩ) ሰዎቹ፡ በተላኩበት እምነት ሳያምን የሞተ ግንኛውም ሰው ከእላት ጓዶች (አገዱ) ይሆናል።»

7 አል- አዕራፋ /7/: 158

በነቢዩ ማመን ማለት ነቢዩ ያስተማሩትን ከልብ እምና ማረጋገጥ መቀበልና መታዘዝ ነው እንጂ እውነት ነው ብሎ መናገር ብቻ አይደለም። በዚህ ምክንያት የነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) አጉት የነበሩት አቡ ሚሊብ፣ ነቢዩ የተናገሩትን ሁሉ እውነት ነው ብሎ ከመናገራቸውና ሃይማኖቱ ከሁሉም ሃይማኖት በላይ መሆኑን ከመመስከራቸውም ጋር በነቢዩ አማኝ አልነበሩም።

እስላማዊው ሃይማኖት ቀደም ሲል በነበሩት መለኮታዊ ሃይማኖቶች ውስጥ የተጠቃለሉትን ጠቃሚ ነገሮች ሙሉ በሙሉ ያካተተ ከመሆኑም በላይ፣ በተጨማሪም ለሁሉም ዘመን ሥፍራና ሕዝብ ምቹና ጠቃሚ የመሆን ብልጫ አለው። አላህ (ሱ.ወ) ለመልክተኛው (ሰ.ዐ.ወ) እንዲህ ይላቸዋል፡-

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ﴾ المائدة : ٤٨

« ወደ እንተም መጽሐፉን ከበፊት ያለውን መጽሐፍ አረጋጋጭና በርሱ ላይ ተጠባባሂ ሲኾን በውነት አወረድን፤ ... » 8

እስላም ለሁሉም ዘመን አገርና ሕዝብ ተስማሚና አመቺ ነው ማለት በርሱ መመሪ 1 ነፃ ተግባራዊ ማድረጉ በየትኛውም ዘመንና ሥፍራ የሕዝብን ጥቅም ከማስጠበቅ በስተቀር በፍጹም አይጻረርም ማለት ነው። ይህ ማለት ደግሞ አንዳንድ ሰዎች እንደሚፈልጉት እስላም ለሁሉም ዘመን ሥፍራና ሕዝብ ያጉበድዳል ማለት አይደለም።

እስላማዊ ሃይማኖት፣ በተገቢው መንገድና በትክክል አጥብቆ የያዘውን ሰው አላህ (ሱ.ወ) ሊያግዘውና ከሌላው በላይ ሊያደርገው ቃል የገባለት እውነተኛ ሃይማኖት ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ هو الذي أرسل رسوله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله ولو كره المشركون ﴾ الصف: ٩

﴿ وعد الله الذين آمنوا منكم، وعملوا الصالحات ليستخلفنهم في الأرض كما استخلف الذين من قبلهم، وليمكنن لهم دينهم الذي ارتضى لهم، وليبدلنهم من بعد خوفهم أمنا، يعبدونني لا يشركون بي شيئا، ومن كفر بعد ذلك فأولئك هم الفاسقون ﴾ البور: ٥٥

« እርሱ ያ አጋሪዎቹ ቢጠሉም መልዕክተኛውን በመምሪያ (መጽሐፍ) ፣ በውነተኛው ሃይማኖትም (በእስላምና) ፣ ከሃይማኖት ሁሉ በላይ ይፋ ሊያደርገው የላከ፤ ነው። » ⁹

« አላህ እነዚያን ከናገተ ያመነትንና መልካም ሥራዎችን የሠሩትን፤ እነዚያን ከነርሱ በፊት የነበሩትን እንደተካ በምድር ላይ በእርግጥ ሊተካቸው፤ ለነሱም ያንን የወደደላቸውን ሃይማኖታቸውን ሊያደላጅልላቸው፤ ከፍርሃታቸውም በኋላ ጸጥታን ሊለውጥላቸው፤ ተስፋን ታል ስጥቷቸዋል፤ በዚያንም የግምገማ ችነው ይገዙኛል፤ ከዚያም በኋላ የካደ ሰው፤ እነዚያ እነሱ አመጣች ናቸው። » ¹⁰

እስላማዊው ሃይማኖት ዐቂዳና ሸሪዓ (እምነትና ድንጋጌ) ነው። በዐቂዳውም ሆነ በሸሪዓው የተግኝላ ነው።

1/ የአላህን ተውሒድ (አንድነት) ያስተምራል፤ ከሽርክ (ከግጋራት) ይከለክላል።

2/ እውነት መናገርን ያሳል፤ ከውሸት ይከለክላል።

9 አል-ሰፍ /61/:9

10 አል- ኑር /24/: 55

3/ ፍትሕና እኩልነት እንዲሰፍን ያዛል፤ ግፍና 'ሮቆና' ይከለክላል።¹¹

4/ ለታማኝነትና ለአደራ ጠባቂነት ያዛል፤ ከካዲነትና ከእምነት አጉዳይነት ይከለክላል።

5. ለቃል ኪዳን አከባሪነት ያዛል፤ ቃል አባይነትን ይከለክላል።

6. ለወላጆች መታዘዝና በጉዳድራሊነት ያዛል፤ እነሱን ማስቀየም ይከለክላል።

7. ዝምድና እንዲቀጥል ያዛል፤ ዝምድና ማቋረጥን ይከለክላል።

8. ለመልካም ጉርብትና ያዛል፤ መጥፎ ጉርብትና ይከለክላል።

በአጠቃላይ አነጋገር እስላም በመልካም ሥነምግባራት ሁሉ ያዛል። ከመጥፎና ውዳቂ ባህርያት ሁሉ ይከለክላል።

በመልካም ተግባራት ሁሉ ያዛል፤ ከመጥፎ ተግባራት ሁሉ በጥብቅ ይከለክላል። ይህንን በማስመልከት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ، وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ، وَيَنْهَىٰ عَنِ
الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ النحل: ٩٠

« አላህ በግስተካክል፤ በግላመርም፤ ለዝምድና ባለቤት በመስጠትም ያዛል፤ ከእስከረም፤ (ከማመንዘር) ፤ ከጂጠላም ነገር ሁሉ፤ ከመበደልም ይከለክላል፤ ትንክቡ ዘንድ ይገሥዳችኋል።»¹²

11 ፍትህ ግለት ተመሳሳይ የሆኑ ነገሮችን ግስተካክል የተለያዩትን ግለሰቦች ነው። አንዳንድ ሰዎች የእስላም ሃይማኖት የእኩልነት ሃይማኖት ብለው ያሰገደብ በልቅነት ሙሉ የጊናገራት ግደነት ልክ እኩልነት አይደለም። በይዞታቸውና በተፈጥሮያቸው የግለሰብ ነገሮችን ግስተካክል እስላም ይዞት ያልመጣውና አድራጊው የማይመስገበት አድልዎ እንጂ ፍትሕ አይደለም።

12 አል- ነጋል /16/: 90

የእስላም ማዕዘናት (አርካኑል እስላም)

የእስላም ማዕዘናት ግለት ሃይማኖቱ የታነጸባቸው የማዕዘን መሠረቶች ግለት ነው። እነሱም ቀጥሎ በእብነ ዑመር አማካይነት በተላለፈው ነቢያዊ ሐዲስ ውስጥ የተመለከቱት አምስት ማዕዘናት ናቸው።

(بنى الاسلام على خمسة: على أن يوحد الله (وفى رواية) على
خمس: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمدا عبده ورسوله، وإقام
الصلاة وإيتاء الزكاة وصيام رمضان والحج) متفق عليه

« እስላም የተገነባው በአምስት ነገሮች ላይ ነው፡- ከአላህ በስተቀር ሌላ አምላክ አለመኖሩንና ሙሐመድ የአላህ አገልጋይና መልክተኛው መሆናቸውን መመስከር፤ ደንቡን ጠብቆና አዘውትሮ ሶላት መስገድ፤ ዘካት መክፈል፤ የረመዳን (ወር) መጽምና ሐጅ ግድረግ ናቸው። »¹³

1- ከአላህ በስተቀር ሌላ አምላክ አለመኖሩንና ሙሐመድ አገልጋዩና መልክተኛው መሆናቸውን መመስከር

ይህ ቃለ ምስክር በፍጹምነትና በቁርጠኝነት በልብ አምኖ በመቀበል በአንደበት የሚገለጽ ምስክርነት ነው። በእርግጠኛነቱና በቁርጠኝነቱ የአይን እማኝነት ያህል ምስክርነት ተብሏል። ይህ ቃለ ምስክርነት ሁለት ክፍሎች ቢኖሩትም- ለአላህ ተውሒድና ለሙሐመድ መልክተኛነት የተሰጠ ሁለት

13 ቡዃሪና ሙስሊም የጸደቁት ሐዲስ

ዓይነት ምስክርነት ቢሆንም— እንደ አንድ ማዕዘን ብቻ ይወሰዳል። ለዚህ ምክንያቱ አንድም ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) የአላህን መልክት የሚያስተላልፉ በመሆናቸው እርሳቸው የአላህ አገልጋይና መልክተኛው መሆናቸውን መመስከር፤ ከአላህ በስተቀር ሌላ አምላክ እንደሌለ በማረጋገጥ የተሰጠውን ቃለ ምስክርነት የሚያሟላ በመሆኑ ነው። ወይ ደግሞ ሁለቱ ቃለ ምስክርነት ሥራዎች አላህ ዘንድ ትክክለኛ ሆነው እንዲገኙና ተቀባይነት እንዲኖራቸው ለማድረግ ዋነኛው መሠረት በመሆናቸው ነው። ለአላህ (ሱ.ወ) ፍጹም ሳይሆኑና የመልክተኛውን ፈለግ ሳይከተሉ አንድ ሥራ ትክክለኛ መሆንም ሆነ ተቀባይነት ማግኘት አይችልም። ለአላህ (ሱ.ወ) ፍጹም በመሆን ከአላህ በስተቀር ሌላ አምላክ አለመኖሩን የመመስከሩ ሁኔታ ይረጋገጣል። የአላህን መልክተኛ በመከተልም መሐመድ የአላህ አገልጋይና መልክተኛው መሆናቸውን የመመስከሩ ሁኔታ ይረጋገጣል።

ከዚህ ቃለ ምስክርነት አበይተ ጥቅሞች መካከል ልብና ነፍስን ከፍጡራን ባርነት ነጻ ማውጣትና ከነቢያት በስተቀር ለሌሎች ተከታይ ከመሆን ማላቀቅ ይገኙበታል።

2- ሰላትን አዘውትሮ መስገድ

ይህ ማለት አዘውትሮ በተሟላ ሁኔታ ሥነ ሥርዓቱንና ወቅቶቹን ጠብቆ በትጋት በመስገድ አላህን መገዛት ማለት ነው። ሰላት ከሚያስገኛቸው ጥቅሞች መካከል የልብ (የመንፈስ) እርካታና የዐይን ማረፊያ ማግኘት፤ ከመጥፎና ከሚጠሉ ነገሮች መራቅ ይገኙበታል።

3- ዘካት መስጠት

ዘካት ከሚከፈልባቸው የሀብት ዓይነቶች በግዴታነት የተደነገገውን የሀብት መጠን ለሚገባቸው ክፍሎች በመስጠት አላህን (ሱ.ወ) መገዛት ነው። ከጥቅሞቹ መካከል ነፍስን ከወራዳ ባህሪ— ከንፋግነት— ማጽዳትና የእስላምና የሙስሊሞችን ችግር መቅረፍ ይገኙበታል።

4- የረመዳንን ወር መጻም

በረመዳን ወር ቀናት ጾምን ከሚያስገድቱ ነገሮች ራስን ቆጥቦ በመዋል አላህን መግንዛት ነው። ከውጤቶቹ መካከል ራስን ለአላህ (ሱ.ወ) ውደታ ብሎ ከሚወዱት ነገሮች መቆጠብን ግለግመድ አንዱ ነው።

5- የሐጅ ሥርዓተ ጸሎት ማድረስ

ይህ ደግሞ ወደ ተከበረው የመካ መስጊድ በመጓዝ የሐጅ ሥርዓተ ጸሎትን በማድረስ አላህን (ሱ.ወ) መግንዛት ነው።

ከውጤቶቹ መካከል የአላህን ትዕዛዝ ለመፈጸም ሲባል ኢኮኖሚያዊና አካላዊ ጥረትና መስዋዕትነት የመክፈል ልምድ ግስገኝነት አንዱ ነው። በዚህም ምክንያት ነው ሐጅ በአላህ (ሱ.ወ) መንገድ የሚደረግ አንድ ዓይነት ትግል (ጅሃድ) የሆነው።

እነዚህ የጠቀሰናቸውና ሌሎችም ያልጠቀሰናቸው የግዕዘናቱ ጥቅሞችና ውጤቶች ሕዝቡን፣ በእውነተኛ ሃይማኖት ለአላህ በፍጹምነት የሚግንዛ፣ ሰዎችን በፍትህና በትክክለኛነት የሚኖኝር ንጹሕና የጠራ እስላማዊ ሕዝብ ግድረግ ያስችላሉ። ከአምስቱ የእስላም ግዕዘናት ውጭ ያሉት ሌሎች የእስላም ሕግጋት እነዚህ መሠረቶች የተቃኙ ከሆኑ የተቃኙ ይሆናሉ። የሕዝቡ አጠቃላይ አኗኗርም ሃይማኖታዊ ሁኔታዎቹ ጥሩ ሆነው ሲገኙ ይሻሻላል። ሃይማኖታዊ ጉዳዮቹ በተበላሹ መጠንም አጠቃላይ መሻሻሉ ይቀርበታል።

ይህን እንዲገለጽለት የፈለገ ሰው የሚከተለውን የአላህ (ሱ.ወ) ቃል ያንብብ:-

﴿ولو أن أهل القرى آمنوا واتقوا لفتحنا عليهم بركات من السماء والأرض، ولكن كذبوا فأخذناهم بما كانوا يكسبون. أو أمن أهل القرى أن يأتيهم بأسنا بياتا وهم نائمون، أو أمن أهل القرى أن يأتيهم بأسنا ضحى وهم يلعبون. أقمنا مكر الله، فلا يؤمن مكر الله إلا القوم الخاسرون﴾ الأعراف: ٩٦ - ٩٩

« የከተማዎ ሰዎች ባመኑና በተጠነቀቁ ናር፤ በነሱ ላይ ከሰማይም ከምድርም በረከቶችን በከፈትንላቸው ነበር፤ ገን እስተባበሉ፤ ይሠሩት በነበሩትም ጋጢአት ያዘናቸው። የከተማዎ ሰዎችም እነሱ ዩተኙ ሆነው ትጣታችን ሌሊት ሊመጣ ባቸው አይፈሩምን? የከተማዎ ሰዎችና እነሱ የግጥሞቻቸው ሆነው ላሉ፤ ትጣታችን ቀን በረፋድ ሊመጣባቸው አይፈሩምን? የአላህንም ግዘናጋት (እስመችቶ በድን ገት መያዙን) አይፈሩምን? የአላህንም ግዘናጋት ከከላሪዎች ሕዝቦች በስተቀር የግጥምን የለም።» 14

የእስላም ዐቂዳ መሠረቶች

ቀደም ሲል እንዳወሰነው ሁሉ የእስላም ሃይማኖት ዐቂዳ (እምነት) እና ሸሪዓ (ድንጋጌ) ነው። አንዳንድ ሕግጋቱን በመጠቀም የሸሪዓው መሠረት ተደርገው የሚቆጠሩ ማዕዘኖቹን አውስተናል።

የእስላማዊ ዐቂዳ መሠረቶች ደግሞ በአላህ፣ በመላእክቱ፣ በመጽሐፍቱ፣ በመልክተኞቹ (በነቢዮቹ) በመጨረሻው (የትንሣኤ) ቀንና መልካሙም ሆነ መጥፎ በአላህ ዕውቀትና በርሱ መሻት የሚፈጸም መሆኑን በግመን ላይ ይታነጻል። የአላህ መጽሐፍ- ቁርአንና የነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) ፈለገ ሕይወት ሱን-ና እነዚህን የእምነት መሠረቶች አመላክተዋል። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ ليس البر أن تولوا وجوهكم قبل المشرق والمغرب ولكن البر من آمن بالله، واليوم الآخر، والملائكة، والكتاب والنبيين ﴾
البقرة: ١٧٧

« መልካም ሥራ፡ ፈታቻችሁን ወደ ምሥራቅና ምዕራብ አቅጣጫ ግዞር አይደለም፤ ግን መልካም ሥራ በአላህና በመጪረሻው ቀን፡ በመላእክትም፤ በመጻሕፍትም፤ በነቢያትም ያመነ ሰው፡... »¹⁵

﴿ إنا كل شيء خلقناه بقدر، وما أمرنا إلا واحدة كلمح بالبصر ﴾
القمر: ٤٩ - ٥٠

« እኛ ሁሉን ነገር በልክ ፈጠርንው ትእዛዛችንም እንደ ዓይን ትጽበት እንፈት (ቃል) እንጅ ሌላ አይደለም »¹⁶

ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) መልእክት ጅብረል ስለኢግን በጠየቃቸው ጊዜ የግዚ ተለውን ምላሽ ሰጥተውታል፡-

(الايمان أن تؤمن بالله، وملائكته، وكتبه، ورسله، واليوم الآخر، وتؤمن بالقدر خيره وشره) رواه مسلم

« ኢግን ግለት በአላህ፤ በመላእክት፤ በመጻሕፍት፤ በመልክተኞቹ (በነቢያት)፤ በመጪረሻው (የትንሣኤ) ቀን ግመንና መልካሙም ሆነ መጥረው በአላህ መሻትና በውላኔው የግዚብት መሆን ግመን ነው »...¹⁷

በአላህ (ሱ.ወ) ግመን

በአላህ ግመን አራት ነገሮችን ያጠቃልላል፡-

15 ለል-በቀራህ /2/:177
16 ለል-ቀመር /54/: 49-50
17 መስሊም የዘዘነት ልላስ

አንደኛ- የአላህን (ሱ.ወ) መኖር ማመን

ተፈጥሮ፡ አክምሮ፡ ሸሪሃና ሕዋሳዊ ግንዛቤ የአላህን መኖር ያመለክታሉ።

1- የተፈጥሮ አስረጅነትን በተመለከተ ማንኛውም ፍጡር ቀዳሚ እሳቤና ትምህርት ሳይኖረው በተፈጥሮው በፈጣሪው የሚያምን ሆኖ ይፈጠራል። ከዚህ የተፈጥሮ ግዴታ ከጊዜ በኋላ የሚደርስ አጋጣሚ ነገር ካልጋረደው በስተቀር ከዚህ ሕግ የሚወጣ ሰው የለም። ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) ይህንን በማስመልከት እንዲህ ብለዋል፡-

(مامن مولود إلا يولد على الفطرة، فأبواه يهودانه أو ينصرانه
أو يمجسانه) رواه البخاري .

« ማንኛውም የሚወለድ ሕጻን በተፈጥሮው አግኝ (ሙስሊም) ሆኖ ይወለዳል። ወላጆቹ ናቸው ክርስቲያን ወይም አይሁዳዊ ወይም እሳት አምላኪ (ዞርስቲያን) እንዲሆን የሚያደርጉት።» ¹⁸

2- ለአላህ መኖር የአክምሮን አስረጅነት በተመለከተ ደግሞ ያለፈውም ሆነ ያለው ፍጥረት የግዴታ ያስገኘውና የፈጠረው አምላክ የሚያስፈልገው መሆኑን እንረዳለን። ማንኛውም ፍጥረት ራሱን በራሱ ማስገኘት አይችልምና። በአጋጣሚም ሊፈጠር አይችልም። አንድ ነገር ራሱን በራሱ መፍጠር የማይቻልበት ምክንያት ያ ነገር ከመገኘቱ በፊት ያልነበረ ነውና እንዴት ሆኖ ፈጣሪ ይሆናል?!

18 ቡካሪ የጸዘቡት ሐዲስ

በአጋጣሚ ሊፈጠር የማይቻልበት ምክንያት ደግሞ አንድ ድርጊት ለመከሰት የግዴታ አድራጊ ስለሚያስፈልግ፣ በዚህ ድንቅ ሥርዓት የተሟላ ቅንብር፣ የተራቀቀ የባቢያዎችና የውጤቶች ረቂቅ ቅንጅትና በከስተቶች መካከል በሚሰተዋለው አስደናቂ ትስስር ፍጥረት በአጋጣሚ እንዳልተገኘ በቁርጠኝነት ያረጋግጣሉ። በአጋጣሚ የሚከሰት ነገር መጀመሪያውኑ ሊከሰት ሥርዓት ባለው መንገድ እስካልሆነ ድረስ ከተገኘ በኋላ ለመቆየትና ለማደግ እንዴት ሥርዓትና ቅንጅት ሊኖረው ይችላል?!

ስለዚህም ፍጥረታት ራሳቸውን በራሳቸው ያልፈጠሩና በአጋጣሚ የተገኙ እስካልሆኑ ደግሞ የፈጠራቸውና ያስገኛቸው የዓለማት ጌታ አላህ መሆኑ ግዴታ ይሆናል። አላህ (ሱ.ወ) ይህን የአእምሮ አስረጅነትና ቁርጠኛ ማረጋገጫ ሲያወሳ እንዲህ ብሏል፡-

﴿أَمْ خَلَقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ، أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يَوقِنُونَ، أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ
الْمَصِيطِرُونَ﴾ الطور: ٢٥ - ٢٧

« ወይስ ያለ አንዳች (ፈጣሪ) ተፈጠሩን? ወይስ እነርሱ ፈጣሪዎች ናቸውን?
ወይስ ሰግያትንና ምድርን ፈጠሩን? አይደለም፤ እያረጋገጡም ወይስ የጌታህ
ገዢ ቤቶች እነሱ ዘንድ ናቸውን? ወይስ እነሱ አሸናፊዎች ናቸውን? »¹⁹

ይህም ግለት ያለ ፈጣሪ አልተፈጠሩም፤ ራሳቸውን በራሳቸውም አልፈጠሩም፤ ስለዚህም ፈጣሪያቸው የዓለማት ጌታ የሆነው አላህ (ሱ.ወ) ነው ግለት ነው። ከላይ የተጠቀሱትን አንቀጾች ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) ሲያነቡ የሰሙት ጁበይር ብን ሙጥዕም የተባሉ ባልደረባ (ሰሐቢይ) ያን ጊዜ አልሰለሙም ነበረና ፡- እነዚህን አንቀጾች ከነቢዩ አንደበት ስለግ ልቤ

19 አል-ጦር /52/: 35-37

በድንጋጤና በአድናቆት ሊፈርስ ነበር፤ ያኔም ነበር እምነት ልቤ ውስጥ የተደላደለው» በማለት የተናገሩትም በዚህ እውነታ ልባቸው ስለተነካ ነበር።

ነጥቡን የሚያብራራ ምሳሌ እንስጥ። በመካከላቸው ወንዞች በሚፈሩ ሰባቸው የአትክልት ሥፍራዎች የተከበበ፤ በምንጣሮችና በአልጋዎች የተሞላና በተለያዩ ጊጣጊጦች የተሸለመ ሕንጻ ቤት አለ። ይህ ሕንጻና በውስጡ የተጠቃለሉት ማሟያዎቹ እንዲሁ በአጋጣሚ ግንም ሳይሠሩቸው ድንገት የተገኙ ናቸው ብሎ አንድ ሰው ቢያወራልን ወዲያውኑ ነው የምናስተባ ብለውና ወረውን ተራ የጅላጅልነት ወረ አድርገን የምንቆጥረው። ታዲያ መራትን ሰማያትን ጠፈራዊ ምህዋሮችን ያካተተው ይህ ግዙፍ ፍጅቨርስ በዚህ ድንቅና ተአምራዊ ቅንብሩ ያለ ሠሪ ያለ አድራጊ ራሱን በራሱ ያስገኘ ወይም በአጋጣሚ የተፈጠረ ሊሆን ይችላል ተብሎ ይገመታልን?!

3- ለአላህ መኖር የሸሪዓ (የመለኮታዊ ሕግ) አስረጅነትን በተመለከተ፡- መለኮታዊ መጻሕፍት በሙሉ ይህንኑ ይናገራሉ። በነዚህ መለኮታዊ መጻሕፍት (አል-ኩቱቡ-ስ-ሰማዊያህ) ውስጥ የተካተቱት ትምህርቶች የሰዎችን ጥቅም ለመጠበቅ የታለሙ መሆናቸው ራሱ ጥበበኛና የፍጡራትን ጥቅሞች በጥልቀት ዐዋቂ ከሆነ ጌታ የተላለፉ ለመሆናቸው ማስረጃ ነው። በመጻሕፍቱ ውስጥ የተጠቃለሉ ተፈጥሮያዊ እውነታዎች በነባራዊ ሁኔታ በተጨባጭ የተረጋገጡ መሆናቸውም መጻሕፍቱ የገለጷቸውን ነገሮች ማስገኘት ከሚችል ቻይ ጌታ የተላለፉ ለመሆናቸው ማስረጃ ነው።

4- የሕዋሳዊ ግንዛቤ አስረጅነት ደግሞ ከሁለት አንጻር ነው።

አንደኛው፡- አላህ (ሱ.ወ) የለማኞችን ልመና ሰምቶ ጸሎታቸውን ተቀብሎ ፍላጎታቸውን ሲያሟላላቸው ችግር ገጥሟቸው ሲግጸኑት በረድኤቱ ሲደርስላቸው የምንሰማና የምናየው መሆኑ ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَنُوحَا إِذْ نَادَىٰ مِنْ قَبْلِ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ﴾ الانبياء: ٧٦

« ኮሕንዎ ከዚያ በፊት (ጌታውን) በጠራ ጊዜ (አስታውስ)፤ ለርሱም (ጥረውን) ተቀበለው... »²⁰

﴿ واذ تستغيثون ربكم فاستجاب لكم ﴾ الأنفال: ٩

(عن أنس بن مالك رضى الله عنه قال: إن أعرابيا دخل يوم الجمعة والنبي صلى الله عليه وسلم يخطب: فقال: ((يا رسول الله))، هلك المال، وجاع العيال، فادع الله لنا، فرفع يديه ودعا فتأثر السحاب أمثال الجبال فلم ينزل عن منبره حتى رأيت المطر يتحادر على لحيتيه. وفي الجمعة الثانية قام ذلك الاعرابي أو غيره فقال: (هدم البناء وغرق المال فادعوا للبع لنا فرفع يديه وقال اللهم حولينا ولا علينا، فما يشير الى إلا انفرجت)

« ከጌታችሁ ርዳታን በረሊጋችሁ ጊዜ፤... የተቀበላችሁን፤ (አስታውሱ)»²¹

እንደ ጁምና ቀን ነቢዩ (ሲ.ዐ.ወ) ሹጥባ በግድረግ ላይ እያሉ እንደ ባለገር ገባና « የእህህ መልከተኛ ሆይ! ከብትና ገብረት አለቀ፤ ልጆችም ተራቡ፤ ስለእህህ እህህ ዝናም እንዲሰጠን ጸልፋልን» አላቸው።(ነቢዩም) ለጆቻቸውን ወደ ላይ ከፋ በግድረግ እህህን ለመኮና ተራራ የመላሰለ ደመና መታየት ጀመረ። (ነቢዩ) ድስኩሩን (ሹጥባውን) ጨርሰው ከመንበሩ ላይወርዱ ዝናም ጺግቸው ላይ ሲገባረቁር አየሁ። በተከታዩ ሳምንት ጁምና ቀንም ያ ባለገር በውራሱ ወይም ሌላ ባለገር እንደዚያው ተነሳና « የእህህ መልከተኛ ሆይ! (በዝናቡ ብዛት) ቤት ፈረሰ፤ ገብረትም ተጥለቀለቀ፤ (እህህ ዝናቡን እንዲያቆም) ለምኑልን» አላቸው። (ነቢዩም) « እህህ ሆይ! በኛ ላይ ሳይሆን በአካባቢያችን አዝንበው» አሉና ወደ እንዱ አትጣጡ በእጃቸው ሲያመለከቱ ወዲያው ደመና መጥራት ያ በግለት እነሰ ብን ግሊክን በመጥቀስ ቡኸረ ዘግበዋል።

20 እል-አንቢያ /21/: 76

21 እል- አንቀል/8/: 9

እሱቱ ተቀባይነት እንዲያገኝ መግለጽ ያለባቸውን መመዘኛዎች አግኝሏቸው በፍጹምነትና በእርግጠኝነት የተግጸኑትን ሁሉ አላህ (ሱ.ወ) የግሰጣቸው የመሆኑ ጉዳይ እስከዛሬው ዘመናችንም ድረስ የግታይ ጉዳይ ሆኖ እንደቀጠለ ነው።

ሁለተኛው ገጽታ ደግሞ ነቢያት በትክክል ከአላህ የተላኩ ለመሆናቸው የግሰጣቸው ከተለምዶ ውጭ የሆነውና ተአምራት (መፅጅዛት) ተብሎ የግጠራው የነቢዮች ምልክትን ለዎች አይተዋል ወይም ሰምተዋል። ይህ የነቢዮች ታላምር ነቢዮቹን ወደ ሰው ልጆች የላካቸው አላህ (ሱ.ወ) ለመኖሩ ቁርጠኛ ማስረጃ ነው። ተአምራቱ ከሰው ልጅ ችሎታ ውጭ ሆኑ አላህ ለነቢያቱ እገዛና ለተልእኮአቸው ማረጋገጫ የሰጣቸው በመሆናቸው ለሰጣቸው ጌታ ሕልውና ማስረጃነታቸው የላቀ ነው።

ለዚህ ምሳሌ ለመስጠት አላህ (ሱ.ወ) ለነቢዩ ሙሳ (ዐስ) በበትራቸው ባህሩን እንዲመቱ ሊያዛቸው መተውት ባህሩ አሥራ ሁለት ቦታ ተከፍሎ እያንዳዱ ክፍል እንደ አንድ ትልቅ ተራራ በመሆን አሥራ ሁለት ደረቅ ማሻገሪያ መንገዶች የመፈጠራቸውን ሁኔታ መጥቀስ ይቻላል። ይህንኑ ታላምራዊ ክስተት አስመልክቶ አላህ (ሱ.ወ) ቁርአን ውስጥ እንዲህ ብሏል:-

﴿ فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فَرَقٍ كَالطُّوْدِ الْعَظِيمِ ۚ الشُّعْرَاءُ: ٦٢ ﴾

« ወደ ሙሳም ባሕሩን በበትርህ ምታው ስንል ላክንበት! (መታውና) ተከፈለም! ክፍሉም ሁሉ እንደ ታላቅ ጋራ ጥን።»²²

ሁለተኛ ምሳሌ ደግሞ በአላህ ፈቃድ ሙታንን በግስነት ከተቀበሩበት መቃብር ያስወጡ የነበሩት የነቢዩ ዒሳ (ዐሰ) ተአምር ነው። ይህን አስመልክቶ አላህ (ሱ.ወ) ስለነቢዩ ዒሳ እንዲህ ብሏል:-

﴿ وَأَحْيِ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ آل عمران: ٤٩ ﴾

« ... በአላህ ፈቃድ... ሙታንን አስነሳለሁ »²³

﴿ وَإِذْ تَخْرُجُ لِلْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي ۚ المائدة: ١١٠ ﴾

« ... ሙታንን በፈቃድ (ከመቃብራቸው) በምታወጣ ጊዜ... »²⁴

ሌላ ሦስተኛ ምሳሌ ለመስጠት ነቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) ስለነቢ ይነታቸው ግረጋገጫ ተአምር ጨረቃ ሁለት ቦታ እንድትገመስ በግድረግ እንዲያሳዩዋቸው ቀረይሾች ሲጠይቋቸው ነቢዩ በእጃቸው ወደ ጨረቃ ሲያመለከቱ ሁለት ቦታ ተሰንጥቃ ሰዎች መመልከታቸውን መጥቀስ ይቻላል። ይህን በግስመልክት አላህ (ሱ.ወ) ቁርአን ውስጥ እንዲህ ብሏል:-

﴿ اقتربت الساعة وانتش القمَر وان يروا آية يعرضوا ويقولوا

سحر مستمر ۚ القمر: ١ - ٢ ﴾

« ሰዓቲቱ (የትንሣኤ ቀን) ተቃረበች፤ ጨረቃም ተገመሰ፤ ታምርንም ቢያዩ (ከእያንተ) ይዞራሉ፤ (ይህ) ዘውታሪ ድግምት ነውም ይላሉ። »²⁵

23 አሊ-ባባ/3/፡ 49

24 አሊ-ባባ/5/፡ 110

25 አሊ-ቀመር/54/፡ 1-2

አላህ የመልክተኞቹን እውነተኛነት ለማረጋገጥ ለነቢያቱ እገዛና ድጋፍ እንዲከሰቱ የሚያደርጋቸው እነዚህ ተአምራት ለአላህ (ሱ.ወ) መኖር ቁርጠኛ ማረጋገጫ ናቸው።

ሁለተኛ - በአላህ ጌትነት ማመን

ይህ ግለት አላህ ባላንጣም ሆነ ረዳት የሌለው ብቸኛ ጌታ መሆኑን ማመን ግለት ነው። ጌታ ግለት ፈጣሪነት ንግሥናና አዛዥነት አንጡራ መብቱ የሆነለት ጌታ ነው። ይህንኑ በግስመልክት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿إِلَّا لَهُ لِلْخَلْقِ وَالْأَمْرِ﴾ الأعراف: ٥٤
﴿تَلْكَمَ اللَّهُ رَبِّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ، وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ
مِنْ قَاطِرٍ﴾ فاطر: ١٣

« ... ንቁ! መፍጠርና ግዘዝ የርሱ ብቻ ነው! ... »

« ... ይሃችሁ ጌታችሁ አላህ ነው! ንግሥናው የርሱ ብቻ ነው! እነዚያም ከርሱ ሌላ የምትገነዟቸው የተምር ፍሬ ሺፋን እንኳ አይኖራቸውም »

በልቡ የሚያምነውን የማይናገር አብሪተኛ ካልሆነ በስተቀር ከፍጡራን የአላህን (ሱ.ወ) ጌትነት ያስተባበለ ሰው መኖሩ አይታወቅም። ካለም ፈርዖን እንዳደረገው ዓይነት በአፋ ብቻ - ሕሊናው አለመሆኑን እየገነረው - ጌታችሁ እኔ ነኝ የሚል ዓይነት ነው የሚኖረው። ይህን የፈርዖን አብሪት ቁርአን እንደሚከተለው አስፍሯል:-

26 አለ- ለፅሩ/7/፡ 54
27 ፋጢር /35/፡ 13

﴿لنا ربكم الأعلى﴾ النازعات: ٢٤

﴿يا أيها الملأ ما علمت لكم من إله غيري﴾ القصص: ٢٨

» 28 « ንኛ (ፖለቲካ ለምሳሌ) እኔ ታላቅ ጌታችሁ ለእኛ:-

» 29 « ለፍጥነት ለፍጥነት ሆይ! ከእኔ ሌላ ለፍጥነት ለምሳሌ ሆይ ለእኔ ታላቅ ... » 29

ይህ ለባባሉ ገን እውነት ከልቡ እንደዚያ ሙሉን ስለግረገረ ሳይሆን ራሱን በራሱ ሲሸነግል ነው። ለላህ (ሱ.ፊ) እንዲህ ብሏል:-

﴿وجحدوا بها واستيقنتها أنفسهم ظلما وعلوا﴾ النمل: ١٤

﴿لقد علمت ما أنزل هؤلاء إلا رب السماوات والأرض بصائر

وإني لأظنك يافرعون مثبور﴾ الاسراء: ١٠٢

28 ለእ-ፍጥነት /79/: 24

29 ለእ- ቀላላ /28/: 38

« ነፍሶቻቸውም ያረጋገጧት ሲሆኑ፤ ለበደልና ለኩራት በርጋ ካፋ... »³⁰

« (መሳም) :- እነዚህን (ታዋረቶች)፤ መገሰጃዎች ሲሆኑ፤ የሰጣቸው የምድር ጌታ እንጂ ሌላ እንዳለውረዳቸው በእርግጥ አውቃለሁ፤ እኔም ረርሶን ሆይ፤ የምትጠፋ መሆንህን በእርግጥ እጠረጥርሃለሁ አለሁ። »³¹

በዚህ ምክንያትም አጋራዎች አምልኮትን በተመለከተ ከአቡነ ጋርባዕድ አግልክት ከመያዛቸውም ጋር የአላህን ጌትነት ግን ያረጋገጡ ነው።
አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ قل لمن الأرض ومن فيها إن كنتم تعلمون، يقولون لله، قل أفلا تتذكرون، قل من رب السموات السبع ورب العرش العظيم، يقولون لله، قل أفلا تتقون، قل من بيده ملكوت كل شيء وهو يجير ولا يجار عليه إن كنتم تعلمون، يقولون لله قل فأنى نسحرون﴾ المؤمنون: ٨٤ - ٨٩

« :- ምድርና በውስጥ ያለው ሁሉ ፤ የግን ነው? የምታውቁ ብትሆኑ ፤ (ንገሩኝ)፤ በላቸው። በእርግጥ የአላህ ነው፤ ይሉሃል፤ ታዲያ ለትገሠዱምን? በላቸው። :- የሰባቱ ሰጣያት ጌታና የታላቁ ዐርሻ ጌታ ግን ነው? በላቸው። በእርግጥ አላህ ነው ይሉሃል፤ እንገዲያ ለትፈሩትምን? በላቸው። :- የንገሩ ሁሉ ግዛት በእጁ የሆነ፤ እርሱ የግጥብተ፤ በርሱ ላይ የግድግዳተ፤ ግን ነው? የምታውቁ እንደ ሾናችሁ ፤ በእርግጥ አላህ ነው፤ ይሉሃል፤ ታዲያ እንዴት ትታለላላችሁ? በላቸው። »³²

﴿ ولئن مسئلتهم من خلق السموات والأرض ليقولن خلقهن العزيز العليم﴾ الزخرف: ٩

« ሰጣያትንና ምድርንም ግን ፈጠራቸው ብለህ ብትጠይቃቸው፤ አሸናፊው ዐጥቂው (አላህ) በእርግጥ ፈጠራቸው ይላሉ። »³³

30 ለአ-ነጽላ /27/: 24

31 ለአ-ሊሰራኦ /17/: 102

32 ለአ-መላግ/23/84-89

33 ለአ-ወክሩ/43/9

የአላህ አዛዥነትና ጌትነት የፈጣሪነትና የደንጋጊነት ጌትነትንም ያጠቃልላል። በሻው መንገድና ጥበቡ በሚወሰነው ሁኔታ የፍጥረት ሃላፊ አስተናባሪና ፍጹማዊ ዳኛ እንደሆነ ሁሉ፡ የአምልኮ (የዕባዳ) አፈጻጸም ደንብና የበይነሰብ (ሙዓመላ) ሕጎችን ጥበቡ በሚወሰነው መሠረት የሚደነግግ ብቸኛ አስተዳዳሪም ነው። ከአላህ (ሱ.ወ) ጋር የአምልኮ (የዕባዳ) ሕግን ደንጋጊ ወይም የማህበራዊ ሕይወት ግንግኙነቶች አስተዳዳሪ አድርጉ ሌላ ፍጡር የያዘ ሰው በአላህ አጋርቷል፤ እምነትንም አላረጋገጠም።

ሦስተኛ:- በአምላክነቱ ማመን

ይህ ግለት ደግሞ አጋር (ሸሪክ) የሌለው ብቸኛ አምላክ አላህ መሆኑን ማመን ግለት ነው። አምላክ ግለት ፍቅርና ከበራታ እየሰጡት የሚያመልኩበት ነገር ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿وإلهكم إله واحد لا إله إلا هو الرحمن الرحيم﴾ البقرة: 162

«አምላካችሁም እንደ አምላክ ብቻ ነው፤ ከርሱ በቀር ሌላ አምላክ የለም፤ (እርሱ) እጅግ በጣም ርህሩህ አዛኝ ነው።»³⁴

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، وَالْمَلَائِكَةُ، وَأُولُوا الْعِلْمِ، قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ آل عمران: 18

«አላህ በግስተካክል የቀመ (አስተናባሪ)ሲኾን ፡ ከእርሱ በስተቀር ሌላ አምላክ የሌለ መኾኑን መሰከረ፤ መላእክቶችና የዕውቀት ባለቤቶችም፤ (እንደዚሁ መሰከሩ)፤ ከርሱ በስተቀር ሌላ አምላክ የለም፤ አሸናፊው ጥበበኛው ነው።»³⁵

34 አል- በቀራህ /2/: 163

35 አል- ኂያራን /3/: 18

ከአላህ ጋር እንደ አምላክ ተወስደው የሚመለከቱ ነገሮች ሁሉ አምላክን ታቸው ውድቅና ሰው ሰራሽ ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ ذلك بأن الله هو الحق، وأن ما يدعون من دونه الباطل، وأن الله هو العلي الكبير. ﴿ المج: ٢٢ ﴾

« ይህ፡ አላህ እርሱ እውነት በመሆኑ፡ ከርሱም ሌላ የሚገዙት ነገር እርሱ ፍጹም ውሸት በመሆኑ፡ አላህም እርሱ የሁሉ በላይ ታላት በመሆኑ ነው። »³⁶

እነዚህ ባዕድ አማልክት « አማልክት » መባላቸው አምላክ የመሆን መብት አያሰጣቸውም። ላት፡ ዑዝዛና መናት በሚል ስያሜ በዐረቢያ ይመለከባቸው የነበሩትን ጣዖታት አስመልክቶ አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ ان هي إلا أسماء سميتموها أنتم وآباؤكم، ما أنزل الله بها من سلطان ﴿ النجم: ٢٢ ﴾

« እነርሱ እናንተና አባቶቻችሁ (አማልክት ብላችሁ) የጠራችኋቸው ስሞች ብቻ እንጅ ምንም አይደሉም። አላህ በርዕ (መገዛት) ምንም ግስረጃ አላወረደም፤ .. »³⁷

ነቢዩ ዩሱፍ (ዐ.ሰ) ለእስር ቤት ባልደረባቸው የተናገሩት ቁርአን ውስጥ እንደሚከተለው ሰፍሯል፡-

﴿ أرباب متفرقون أم الله الواحد القهار، ما تعبدون من دونه إلا أسماء سميتموها أنتم وآباؤكم ما أنزل الله بها من سلطان ﴿

يوسف: ٢٩ - ٤٠

36 ለሌ- ሐጽ /22/፡ 62
37 ለሌ- ነጅም /53/፡ 23

« ... የተለያዩ (ከብር ከወርቅ ከእንጨት የተሰሩ) እምላክ ይሻላሉን ወደሰ
 እጃናረው እንዲህ ለላህ? ከርሱ ሌላ እናንተና አባቶቻችሁ (አግልክት ብላችሁ)
 የጠራችኋቸውን ሰዎች እንድ እትገነዘቡ? እላህ በርቧ ምንም ለስረጅ ለላወረ
 ጽዮ! »³⁸

በዚህ ምክንያት ነው ነቢዮች (ሰ.ዐ.ወ) ለሕዝቦቻቸው የሚከተለውን
 አቢይ ትዕዛዝ ይናገሩ የነበሩት:-

﴿اعبدوا الله مالكم من إله غيره﴾ مرد: ٥٠

« ... እላህን ተገዙ! ከእርሱ ሌላ ምንም እምላክ የላችሁም! ... »³⁹

እጋሪዎች ግን ይህን ትዕዛዝና ጥሪ እምቢ ብለው ከእላህ ጋር ባዕድ
 አግልክት ያዙ። የሐሰት አግልክቱን ከእላህ (ሱ.ወ) ጋር በግምለክና ከነርሱ
 እገዛና ረድኤት በመለመን ተግጸኟቸው።

ጣዖታውያን (ሙሽሪኮች) ለባዕድ አግልክት ማግኘታቸውን ፤ እላህ
 (ሱ.ወ) በሁለት ሕሊናዊ ማስረጃዎች ውድቅ አድርጓል።

አንደኛው- እነዚህ ባዕድ አግልክት ምንም ዓይነት የእምላክነት መለያ
 የሌላቸው መሆኑ ነው። ጣዖታቱ ፍጡራን እንጂ መፍጠር የማይችሉ፤
 ለሚያመልኩባቸው ወገኖች ጥቅም የማይሰጡና ጉዳትም የማያስወግዱ
 ላቸው፤ ማንንም የግናሩና የመገደል ሥልጣን የሌላቸው፤ ከሰማያትም
 ምንም የሌላቸውና ምንም የማይጋሩት ፍጡራን ናቸው። እላህ (ሱ.ወ)
 እንዲህ ብሏል:-

﴿واتخذوا من دونه آلهة لا يخلقون شيئا وهم يخلقون.
 ولا يملكون لأنفسهم ضرا ولا نفعاً ولا يملكون موتاً ولا حياة ولا

نشوراً﴾ الفرقان: ٢٣

38 ሱላፍ (12): 39-40
 39 ሡድ (11): 50

﴿ قل ادعوا للذين زعمتم من دون الله لا يملكون مثقال ذرة في السموات ولا في الأرض وما لهم فيهما من شرك، وما له منهم من ظهير ولا تنفع الشفاعة عنده إلا لمن أذن له ﴾ سبأ: ٢٢ - ٢٣

﴿ يشركون ما لا يخلق شيئا وهم يخلقون، ولا يستطيعون لهم نصرا ولا أنفسهم ينصرون ﴾ الأعراف: ١٩١ - ١٩٢

« (ከሐዲቸ) ከርሱ ሌላ ምንም የግደረቴን፤ እነሱም የግደረቴን፤ ለነፍሳቸውም ጉዳትን ለመከላከል ጥቅምን ለጥያቄት የግደችሉን፤ ጥቅን ሕይወትን፤ ሙሉነትን የግደችሉን ለግልጽ ሆኑ።»⁴⁰

« እነዚያን ከላላ ሌላ (ለግልጽ ብላችሁ) የምታስቧቸውን ጥሩ ጸላጊዎች በምድር ውስጥ የብሄር ክብደት ምልክት ምንም አይችሉም፤ ለእርሱ ጸሐፊው ውስጥ የገምገሙ የላቀውን ክብር ለርሱ ደገፍ ሊገኝ የለውም በላቀው።»⁴¹

« ምንም የግደረቴትን እነርሱም የግደረቴትን (ዘላላ) ምልክት፤ ለእርሱ ሙርሳትን የግደችሉትን፤ ነፍሳቸውንም የግደረቴትን፤ (ያልሉት)።»⁴²

የአግልጽ ትክክለኛ ሁኔታ ይህን የመለክዝ ክፍል በእርሱ ግምልክ የከፋ ጅልነትና የዘቀጠ ስህተት ነው።

ሁለተኛ - እነኚህ ጣታቸውን (መሸረኮች) ላላ (ሱ.ወ) እርሱ ብቻ ሊጣሪ ጌታ የሁሉም ነገር ሥልጣን በእጁ የሆነ፤ እርሱ የግደጠበት ሌሎች ግን በእርሱ የግደጠበቱ የሆነ ጌታ መሆኑን ያረጋግጣሉ። ይህ አጽግቶ ራሱ በአምልኮታቸው እርሱን ብቻ እንዲያመልኩና እንዲገዙት፤ - ጌትነቱን

40 ለሌ - ተርጉም /25/3
41 ለሌ /34/፡ 22-23
42 ለሌ - ለፊር /7/፡ 101-102

እንደረጋገጡ ሁሉ ብቸኛ እምላክነቱንም እንዲያረጋግጡ ያስገድዳቸዋል።

አላህ (ሱወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿يا أيها الناس اعبدوا ربكم الذي خلقكم والذين من قبلكم لعلكم تتقون، الذي جعلكم الأرض فراشا والسماء بناء وأنزل من السماء ماء فأخرج به من الثمرات رزقا لكم فلا تجعلوا لله أندادا وأنتم تعلمون﴾ البقرة: ٢١ - ٢٢

﴿ولئن سألتهم من خلقهم ليقولن الله فأنى يؤفكون﴾ الزخرف: ٨٧

﴿قل من يرزقكم من السماء والأرض أم من يملك السمع والأبصار ومن يخرج الحي من الميت ويخرج الميت من الحي ومن يدبر الأمر فسيقولون الله، فقل أفلا تتقون، فنلكم الله ربكم الحق، فماذا بعد الحق إلا الضلال فأنى تصرفون﴾ يونس: ٢١ - ٢٢

«እሳንተ ሰዎች ሆይ! የፈጠራችሁን፣ እነዚያንም ከናንተ በፊት የነበሩትን (የፈጠረውን) ጌታችሁን ተገዙ! (ቅጣትን) ልትጠነቀቁ ይከጅ ላልና» (እርሱ) ያ ለናንተ ምድርን ምንጣፍ፣ ሰግይንም ጣራ ያደረገ ነው፤ ከሰግይም፣ (ከደመና) ውሃን ያወረደ፤ በርሱም ከፍረዎች ለናንተ ሲላይን ያወጣ ነው፤ እናንተም (ፈጣሪነቱን) የምታውቁ ሰጅቶኑ፤ ለእላህ ባላንጣ ዎችን አታድርጉ።»⁴³

«ግን እንደፈጠራቸውም ብትጠይቃቸው፤ በእርግጥ አላህ ነው፤ ይላሉ» ታዲያ (ከእኛነት) ወደት ይዞራሉ።»⁴⁴

«ከሰግይና ከምድር ሲላይን የሚሰጣችሁ ግን ነው? መስሚያዎችንና ግያዎችንስ የፈጠረ ግን ነው? ከሙትም ሕያውን፣ የሚያወጣ ከሕያውም ሙትን የሚያ መጣስ ግን ነው? ነገሩን ሁሉ የሚያስተናብርስ ግን ነው? በላቸው፤ በእርግጥም አላህ ነው ይሉሃል! ታዲያ (እምን ታጋራላችሁ?) 'አትፈሩትምን? በላቸው» ይሃችሁም እውነተኛ ጌታችሁ አላህ ነው፤ ከእውነትም በኋላ፣ ጥመት እንጂ ሌላ ምን አላለ? (ከውነት) እንዴት ትዝዞራላችሁ?»⁴⁵

43 አል- በቀራህ /21/21-22

44 አል-ሙጥፍፍ /43/ 87

45 ዩኑስ /10/ 431-32

አራተኛ - በአላህ ስሞችና በባህርያቱ ማመን

ይህ ማለት አላህ (ሱ.ወ) ቁርአን ውስጥ ወይም በነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) ሱንና ውስጥ ለራሱ ያረጋገጣቸውን ስሞችና ባህርያትን ለርሱ ተገቢ በሆነ መልኩ ምንም ሳያዛዙ፤ ትርጉም አልባ ሳያደርጉ፤ ከፍጡራን ጋር ሳያመሳሰሉና ትክክለኛ አኳኋናቸው እንዲህ ነው ሳይሉ ማረጋገጥ ጥላት ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ولله الأسماء الحسنى فادعوه بها وذروا الذين يلحدون فى

أسمائه سيجزون ما كانوا يعملون﴾ الأعراف: ١٨٠

﴿وله المثل الأعلى فى السماوات والأرض، وهو العزيز

الحكيم﴾ الحل: ٦٠

﴿ليس كمثله شئ وهو السميع البصير﴾ الشورى: ١١

« ለአላህም መልካም ስሞች አሉት፤ (ስትጸልዩ) በርዕዎ ጥሩት፤ እነዚያንም ስሞቹን የሚያጣምሙትን ተውጥቸው፤ ይሠሩት የነበሩትን ነገር በእርግጥ ይመንዳሉ።»⁴⁶

« ... ለአላህም ታላቅ ባሕርይ አለው፤ እርሱም አሸናፊው ጥበበኛው ነው።»⁴⁷

« ... የሚመስለው ምንም ነገር የለም፤ እርሱም ሰጊው ተመልካቹ ነው።»⁴⁸

በዚህ ጉዳይ ላይ ሁለት ቡድኖች ከትክክለኛው መንገድ ጠመዋል፡-
አንደኛው ቡድን - የአላህን ስሞችና ባህርያት በሙሉ ወይም በከፊል ችላ ብለው ያስተባበሉና ትርጉም አልባ ያደረጉ ወገኖች (አልሙዐጥላ) ናቸው።

46 ለአ-አፅራፍ /7/: 180

47 ለአ- ነሕል /16/: 60

48 ለአ- ሹራ /42/: 11

ይህ ቡድን ስሞቹንና ባህርያቱን አረጋገጦ መተበሉ አላህን (ሱ.ወ) ከፍጡራን ጋር ከማመላለስ ያስከትላል በሚል ነው የግይታበለው። ይህ አባባል ግን በተለያዩ አንጻሮች ውድቅ ነው። ከነዚህም፡-

አንደኛ- የአላህ (ሱ.ወ) ንግግር እርስ በርስ ይቃረናል ግለትን የመለየት የተላላተ ውጤት ላይ እንዲደረስ ያደርጋል። አላህ (ሱ.ወ) ስሞችና ባህርያት እንዳሉት ለራሱ አረጋገጦ ምንም ነገር እርሱን የማይመስል መሆኑን ገልጿል። ስለዚህም ስሞቹንና ባህርያቱን አረጋገጦ መተበሉ እርሱን ከፍጡራን ጋር ከማመላለስ ውጤት ላይ እንዲደረስ የሚያደርግ ቢሆን ኖሮ የአላህ ንግግር እርስ በርስ ይጋጫል፤ አንዱ ሌላውን ያስተባብላል ግለት በሆነ ነበር።

ሁለተኛ- በአንድ ስም ወይም ባህርይ ውስጥ የሁለት ነገሮች መጣመር የግዴታ ተመሳሳዮች እንዲሆኑ አያደርግም። ሁለት ግለሰቦች ብንወስድ ሁለቱም የሚናገር የሚሰግና የሚያይ ሰው ከመሆናቸው አንጻር አንድ ዐይነት መሆናቸውን እንረዳለን። ይህ ግለት ግን ሁለቱ ግለሰቦች የግዴታ በሰበሰባቸው፤ ሰሚ ተመልካችና ተናጋሪ ከመሆን ባህርያቸው ሙሉ በሙሉ ይመሳሰላሉ ግለት አይደለም። እንስሳት እጆች እግሮችና ዐይኖች እንዳሏቸው እናውቃለን። በነዚህ ነገሮች አንድ ዐይነት በመሆናቸው ብቻ የግዴታ ተመሳሳይ እጆች እግሮችና ዐይኖች አሏቸው ግለት አይደለም።

ፍጡራን በአጠቃላይ መልኩ በሚናፈቸው የጋራ ስሞችና ባህርያት የሚለያዩ መሆናቸው ግልጽ ከሆነ ዘንድ በፈጣሪና በፍጡራን መካከል ያለው ልዩነት ከሁሉም በላይ ሰፊና ከፍተኛ ልዩነት መሆኑ ግልጽ ይሆናል።

ሁለተኛው ቡድን- የአመሳሳዮች (አል ሙሸብሃ) ቡድን ነው። ይህ ቡድን ደግሞ የድንጋጌ አንቀጾቹ ግልጽ ትርጉም (ኑሱስ) የሚያመለክተው ነው በሚል አባባል የአላህን ስሞችና ባህርያቱን ከፍጡራን ጋር ከማመላለስ ጋር አረጋገጠው የሚቀበል ቡድን ነው። አላህ (ሱ.ወ) ባሮቹን የሚያናገረው መረዳትና መገንዘብ በሚችሉበት መንገድ ብቻ ነውና አንቀጾቹን የምንረዳው ከፍጡራን ስሞችና ባህርያት በግንጸጸር ነው የሚል አቋም አላቸው። ይህ አቋም በተለያዩ አንጻር ሲታይ ውድቅና ለህተት ነው። ከነዚህም፡-

አንደኛ— አላህን (ሱ.ወ) ከፍጡራት ጋር ማመሳሰል አእምሮና ሽሪሳ (ሕግ) የማይቀበለው ጉዳይ ነው። የቁርአንና የነቢዩ ሐዲስ አንቀጾች (ኦሱስ) ደግሞ ውድቅ ነገር መሆን አይችሉም።

ሁለተኛ— አላህ (ሱ.ወ) ባሮቹን የሚያናግረው ከመሠረታዊ ትርጓሜው አንጻር መረዳት በሚችሉት ሁኔታ ነው። ከአጠቃላይ ትርጉሙ ውጭ የተሟላ ምንነቱንና አኳኑን በተመለከተ ግን ከአላህ ሰሞችና ከባህርያቱ ጋር የተያያዙ ጉዳዮችን የሚጠቅሱ አንቀጾች ትርጉም ፍጹማዊ ምንነትና አኳኑን የሚያውቀው አላህ ብቻ ነው።

አላህ (ሱ.ወ) ራሱን በሰሚነት ሲገልጽ፣ ሰሚነት ከአጠቃላይ ትርጉሙ አንጻር (ድምጽን መስማት ነውና) ግልጽ ነው። የአላህን (ሱ.ወ) ሰሚነት በተመለከተ ግን ትክክለኛ ትርጉሙና አኳኑ አይታወቅም። የመስማት ባህርይ ትክክለኛ ግንዛቤ በፍጡራን መካከል እንኳ ሲሆን የሚለያይ በመሆኑ በፈጣሪና በፍጡራን መካከል ያለው የመስማት ልዩነት እጅግ የሰፋና ከፍተኛ የሆነ ፍጹማዊ ልዩነት ነው።

አላህ (ሱ.ወ) ከዐርሹ (ከዙፋኑ) በላይ መደላደሉን ሲናገር፣ መደላደል (እስትዋ) ማለት ከመሠረታዊ ትርጉሙ አንጻር ይታወቃል። የርሱን በዐርሹ ላይ መደላደል (እስትዋ) በተመለከተ ግን ትክክለኛ ምንነቱ አኳኑና ፍጹማዊ ትርጉሙ አይታወቅም። ፍጡራንን በተመለከተ እንኳ መደላደል የሚለው ባህርይ ይለያያልና። በወንበር ላይ መደላደልና በሚበረግግ አስቸ ጋሪ ገመል ጀርባ ላይ በመደላደል መካከል ግልጽ ልዩነት አለ። በፍጡራን መካከል ራሱ ልዩነት ያለው መሆኑ ከታወቀ ደግሞ በፈጣሪና በፍጡራን መደላደል መካከል ያለው ልዩነት እጅግ በጣም ሰፊና ፍጹማዊ ልዩነት ነው።

ከዚህ በላይ በገለጽነው መንገድ በአላህ (ሱ.ወ) ማመን ለምዕመናን ታላላቅ ውጤቶች የሚያስገኝ ሲሆን ከውጤቶቹ መካከል የሚከተሉትን እናገኛለን፡-

አንደኛ— የሚፈልጉትን ክርሱ ብቻ ለማግኘት በርሱ ብቻ ላይ ተስፋ በመባልም ሆነ እርሱን ብቻ በመፍራት ክርሱ በስተቀር ሌላ ባለማምለክ የአላህን (ሱ.ወ) አንድነት (ተውሐድ) ማረጋገጥ፤

ሁለተኛ— ከመልካም ስሞቹና ከላቁ ባህርያቱ ይዘት አንጻር አላህን በተሟላ ሁኔታ መውደድና ማክበር፤

ሦስተኛ— አላህ ያዘዘውን በመፈጸምና ከከለከለው በመታተብ እምል ኮትን (ዕባዳን) ለርሱ ብቻ ማረጋገጥ፤

በመላእክት (በመላእኮች) ማመን

መላእኮች በሕዋሳዊ ግንዛቤ ሥር ከሚውለው ዓለም ውጭ የሆኑ፤ አላህን የሚግዙ ምንም ዓይነት የጌትነትና የእምላክነት ባህሪ የሌላቸው፤ አላህ (ሱ.ወ) ከብርሃን ፈጥሮአቸው ለትዕዛዞቹ በፍጹምነት የመመራትና የመተግበር ኃይል የሰጣቸው ፍጡራን ናቸው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ ومن عنده لا يستكبرون عن عبادته ولا يستحسرون، يسبحون

الليل والنهار لا يفترون﴾ الأنبياء: 19 - 20

« ... እርሱ ዘንድ ያሉትም (መላእክት) እርሱን ከመግዛት አይሰሩም፤ አይሰለፉምም። በሌሊትና በቀንም ያጠፋታል፤ አያርፉም።»⁴⁹

ቁጥራቸውንና ብዛታቸውን ከአላህ (ሱ.ወ) በስተቀር የሚያውቅ የለም። በዙፃሪና ሙስሊም ከአንስ በተዘገበው የነቢዩ (ሱ.ዐ.ወ) የሰማይ ዕርገት (ምዕራጅ) ሐዲስ ውስጥ እንደተረጋገጠው፡ ነቢዩ (ሱ.ዐ.ወ) በሰማይ ያለው የደመቀ ቤት (በይቱል መዕመር) ተገልጾላቸው በየቀኑ እቤቱ ውስጥ ሰባ

49 አንቢያ /21/: 19-20

ሽህ መላእክት የሚሰግዱበት መሆኑንና እነሱ ከወጡ በኋላ ዳግም ላይመለሱ በዚያው የሚቀሩ ሲሆን ሌላ ሰባ ሺዎች በተከታታይ የሚሰግዱበት መሆኑን ሂደቱ ለዘላለሙ በዚህ የሚቀጥል መሆኑን ተናግረዋል።

በመላእክት ማመን አራት ነገሮችን ያጠቃልላል

አንደኛ- መኖራቸውን (ሕልውናቸውን) ማመን፤

ሁለተኛ- በተለይ ስግታቸውን ባወቅነው እንደ ጅብሪል ባሉት ማመንና ስግታቸውን በማናውቃቸው ደግሞ መኖራቸውን በአጠቃላይ ማመን፤

ሦስተኛ- በባህርያቸው (ሰፋት) ያወቅናቸውን በተነገረን መሠረት ማመን፤ ጅብሪልን በተፈጥሮ ገጽታው ስድስት መቶ ክንፎች ያሉትና ከአጽናፍ እስከ አጽናፍ የሞላ ሆኖ ያዩት መሆናቸውን ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) ስለነገሩን በዚህ ማመን፤

መልአክ በአላህ (ሱ.ወ) ትዕዛዝ ወደ ወንድ ቅርጽ ሊለወጥ ይችላል። አላህ (ሱ.ወ) ጅብሪልን ወደ መርየም ሲልከው ትክክለኛ ሰው ሆኖ እንደተመሰለላት ዓይነት። ነቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) ከሰሐቦች ጋር እንደተቀመጡ በጣም ነጭ ልብስ የለበሰ በጣም ጥቁር ጸጉር ያለው ምንም ዓይነት የመንገደኝነት ድካም የማይታይበትና ከሰሐቦቹ መካከል ማንም የማያውቀው ሰው ዓይነት ተመስሎ መጥቶ ጉልበቱን ከነቢዩ ጉልበት አስጠግቶ መዳፎቹን በጭኖቹ ላይ አድርጎ ስለ እሰላም ስለ እምነት (እ.ማን) ስለደግነት (እሕሳን) ስለትንሣኤና ስለምልክቶቹ ነቢዩን ጠይቋቸዋል።

ነቢዩም (ሰ.ዐ.ወ) ምላሽ ከሰጡት በኋላ ተነስቶ ሄደ። ከሄደ በኋላ ይህ ጅብሪል ነው ሃይማኖታችሁን ሊያስተምራችሁ ነው የመጣው በማለት ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) ለሰሐቦቹ መናገራቸውን መሰሉም ዘግቧል።

አላህ (ሱ.ወ) ወደ ነቢዩ እብራሂምና ወደ ነቢዩ ሉጥ የላካቸው መላእክት በወንድ ሰው የተመሰሉ ነበሩ።

አራተኛ- አላህን ማጥራት (ተስቢሕ)፡ ቀንና ሌሊት ያለመሰላቸትና ያለ ድካም አላህን መግንዛት የመላበሉ የአላህ ትዕዛዞችን የመፈጸም ተግባር የመላበሉ የምናውቃቸው ተግባራት እንዳላቸው ማመን፤

እንዳንዶቻቸው የተለየ ተግባር ሊኖራቸው ይችላል። ለምሳሌ ጅብረል አላህ (ሱ.ወ) ወደ ነቢያትና ወደ መልክተኞች የሚያስተላልፈውን መልእክት በታግኝነት የማድረስ ተግባር አለው።

ሚካኢል በዝናምና በዕጽዋት ጉዳይ ላይ የተመደበ ነው። እስራፊል በትንሣኤው ቀንና ሰዎች ዳግም ከሞት ተቀስቅሰው ሲነሱ መለከት በመን ፋት ላይ የተመደበ ነው። መለከ ሞት ሰው ሲሞት ነፍሱን በመወሰድ ላይ የተመደበ ነው። መለከ ገህነምም እንደዚሁ በአሳተገሐኑም ላይ የተወሰለ ነው። ማህጸን ውስጥ ባሉት ጽንሶች ላይ የተመደቡ መላእኮች፤ አንድ ሕጻን ተጸንሶ አራት ወር ሲሞላው አላህ (ሱ.ወ) መላእካ ይልክበትና ሲሳዩን ዕድሜውን ሥራውን መናጢ ወይም ዕድለኛ መሆኑን እንዲጽፍ ያዘዋል። የሰው ልጆችን ሥራዎች መዝግበው የሚይዙ መላእኮች፤ ለያንዳንዱ ሰው ሁለት መላእኮች ከግራና ከቀኙ ተመድበው ሥራዎቹን ይመዘግባሉ። አንድ ሰው ከተቀበረ በኋላ መቃብሩ ውስጥ ሁለት መላእኮች ጌታው ማን እንደሆነ ሃይማኖቱና ነቢዩ ማን እንደሆነ ይጠይቁታል። በመላእኮች ማመን ታላላቅ ውጤቶችን የሚያስገኝ ሲሆን ከነዚህም የሚከተሉት ይገኛሉ፡-

አንደኛ- የአላህን (ሱ.ወ) ታላቅነት፤ ኃያልነቱንና ሥልጣኑን ማወቅ፤ የፍጡር ታላቅነት የፈጣሪውን ኃያልነት ያመለክታልና።

ሁለተኛ- አላህ (ሱ.ወ) ለሰው ልጆች የሚጠበቋቸውን፤ ሥራዎቻቸውን የሚመዘግቡና ለሌሎች ጥቅሞቻቸው የተሰለፉ መላእኮችን በመመደብ ለሀገሳቸው እንክብካቤ ምሥጋና ለአላህ ማድረስ፤

ሦስተኛ- አላህን (ሱ.ወ) በመግንዛት በሚፈጽሙት ተግባር መላእኮችን መውደድ፤

እንዳንድ ወገኖች መላእኮች አካላት መሆናቸውን አስተባብለው፤ መላእኮች በፍጥረታት ውስጥ የሰረጸ የደግነትና የክፋት መግለጫ ኃይላት

ናቸው ይላሉ። ይህ አባባል የአላህን መጽሐፍ የነቢዩን(ሰ.ዐ.ወ) ሱን-ና እና የመስሊሞችን የጋራ አጽም (እጅግ) የሚያስተባብል አጽም ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ الحمد لله فاطر السماوات والأرض جاعل الملائكة رسلا أولى
أجنحة مثنى وثلاث ورباع ﴾ فاطر: ١
﴿ ولو ترى إذ يتوفى للذين كفروا الملائكة يضربون وجوههم
وأبصارهم ﴾ الأنعام: ٥٠
﴿ ولو ترى إذ الظالمون في غمرات الموت والملائكة باسطوا
أيديهم أخرجوا لنفسكم ﴾ الأنعام: ٩٣

« ምሥጋና ሰግያትንና ምድርን ፈጣሪ፤ መላእክትን ባለ ሁለት ሁለት፤ ባለ ሦስት ሦስትም፤ ባለ አራት አራትም ከገፍቶ የኾኑ መልካሞች አድራጊ ለኾነው አላህ ይገባው፤ ... »⁵⁰

« እነዚያንም የካፋትን፤ መላእክት ፈተኞቻቸውንና ጀርቦቻቸውን እየመቀ የታጠሉንም ስታይ ትመሉ (እያሉ) በሚገድሏቸው ጊዜ ብታይ ኖር፤ (አስደንጋጭን ነገር ታይ ነበር) »⁵¹

« ... በደለኞችንም በሞት መከራዎች ውስጥ በኾኑ ጊዜ መላእክት እጆቻቸውን ዘርጊዎች ኾነው (ለትጥብ) ነፍሶቻችሁን እውጡ፤ .. (የሚሏቸው ሊኾኑ) ብታይ ኖር፤ (አስደናቂን ነገር ባየህ ነበር) »⁵²

﴿ حتى إذا فزع عن قلوبهم قالوا ماذا قال ربكم قالوا الحق، وهو
العلي الكبير ﴾ سبأ: ٢٣

50 ተ.ጢር /35/1

51 አሉ- አገፋል: 50

52 አሉ- አገፃም /6/93

﴿والملائكة يدخلون عليهم من كل باب، سلام عليكم بما صبرتم، فنعم عقبى الدار﴾

(إذا أحب الله العبد نادى جبريل أن الله يحب فلانا فأحبه، فيحبه جبريل، فينادى جبريل في أهل السماء، ان الله يحب فلانا فأحبه، فيحبه أهل السماء، ثم يوضع له القبول في الأرض)

« ከልቦቻቸው ላይ ድንጋጤው በተገለጠም ጊዜ፡ (ተግላጆቹ) ጌታችሁ ምን አለ? ይላሉ፤ (አግላጆቹ) እውነትን አለ፤ እርሱም ከፋቸው ታላቁ ጌታ ነው፤ ይላሉ።»⁵³

« ... መላእክትም በነሱ ላይ ከየደጃፋ ሁሉ ይገባሉ። ሰላም ለናንተ ይሁን (ይህ ምንድን) በመታገላችሁ ነው፡ የመሠረሻይቱም አገር ምን ታምር! ይሏቸዋል።»⁵⁴

እነዚህ ሁረይራን በመጥቀስ ቡሻሪ በዘገቡት የነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) ሐዲስ ውስጥም የሚከተለውን እናገኛለን፡-

« አላህ አንድ ባሪያውን ሲወድ አላህ እገሌን ይወደዋልና አንተም ውደደው በግለት ለጅብረል ያስታውቃል፤ ጅብረልም ይወደዋል። ጅብረል የሰግዶ ነዋሪዎችን ይጣራና አላህ እገሌን ይወደዋልና እናንተም ውደዱት ይላቸዋል። የሰግዶ ነዋሪዎችም ይወዱታል። ከዚያም መረት ላይ ተቀባይነት ያገኛሉ።»

« ዐርብ ቀን መጀመሪያ ለጁምዓ ሰላት ወደ መስጊድ የሚሄዱትን በቅደም ተከተላቸው መሠረት የሚመዘገቡ መላእኮች በያንዳንዱ የመስጊድ በር ላይ ይቀመጣሉ። ኢግሙ ለኹጥባ መንበር ላይ ሲቀመጥ መዝገባቸውን ይዘጉና ቁርአን (ውዳሌ) ለግዳሙጥ ሙጥተው ይቀመጣሉ።»

እነዚህ ቁርአናዊ አንቀጾችና ኅቢያዊ ሐዲሶች መላእኮች ጠግሞቹ እንሚሉት መንፈሳዊ ኃይሎች ግይሆኑ አካላት ለመሆናቸው ግልጽ ማስረጃ ናቸው። በነዚህ አንቀጾች መሠረት ላይም መስሊሞች አንድ ወጥ የጋራ አቋም ወስደዋል።

53 ለዘአ /34/ ፡ 23

54 አሉ - ረዕድ/13/፡ 23-24

በመጻሕፍት (በኪታቦች) ማመን

በመጻሕፍት ማመን ማለት አላህ (ሱ.ወ) ለፍጡራን ባለው ርዛራሄ ሰዎች ቅኑን መንገድ ተመርተው ለዛሬዋ ሃለም ሕይወትና ለነገዋ ዘለሃለ ማዊት ሕይወት ተድላ ይበቁ ዘንድ በመልክተኛ ነቢዮች እማካይነት ባስተላለፋቸው መለኮታዊ መጻሕፍት ማመን ማለት ነው።

በመጻሕፍት ማመን አራት ጉዳዮችን ያካትታል፡-

አንደኛ- በትክክል ከአላህ የተወረዱ (የተላለፉ) መሆናቸውን ማመን፤

ሁለተኛ- ከነዚህ መጻሕፍት መካከል ለነቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) በተላለፈው በቁርአን፤ ለነቢዩ ሙሣ (ሰ.ዐ.ወ) በተላለፈው ተውራት (ኦሪት)፤ ለነቢዩ ዒሳ (ሰ.ዐ.ወ) በተላለፈው በእንጂል (ወንጌል) እንደ ዚሁም ለነቢዩ ዳውድ (ሰ.ዐ.ወ) በተሰጠው ዘቡር (መዝሙር) በመሳሰሉት

ሰግቸውን በተለይ በምናውቀው ግመንና ሰግቸውን በግናውቃቸው ደገሞ በአጠቃላይ መልኩ ግመን፤

ሦስተኛ- ትክክለኛ ሰነዳዊነት ያላቸውን ይዞታቸውን እንደ ቁርአን የተረጋገጠውንና ከተደሙት መጻሕፍት መካከል ያልተለወጠውን ያልተዛባውንና ያልተከለከለውን ክፍል ግረጋገጥ፤

አራተኛ- ያልተሻረ ሕገጋቱን መተግበር፤ ምስጢሩንና ጥቅሙን ብናውቅም ባናውቅም ወደን መቀበል፤ ከቁርአን በፊት የነበሩት መለኮታዊ መጻሕፍት በሙሉ በቁርአን ተሸረዋል። ይህንኑ በግስመልክት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ﴾ المائدة: ٤٨

« ወደ እንተም መጽሐፉን ከበፊት ያለውን መጽሐፍ አረጋጋጭና በርሱ ላይ ተወዳዳሪ ሊሆን በውነት አወረደን። »⁵⁵

ይህ ግለት ከተደሙት መለኮታዊ መጻሕፍት ሕገጋት ውስጥ ትክክለኛነቱ ተረጋግጦ በቁርአን የጸደቀ እስካልሆነ ድረስ አንዱንም ተግባራዊ ግድረግ አይፈቀድም ግለት ነው።

በመጻሕፍት ግመን ከግሪፍሰንኛቸው ታላላቅ ውጤቶች መካከል የግሪክተሉትን እናገኛለን:-

አንደኛ- አላህ (ሱ.ወ) ለያንዳንዱ ሕዝብ የግራሚብት መጽሐፍ ግስተላለፉ ለፍጡራን ባርቼ ያለውን ትኩረት ግወት፤

55 22- ጥላላ/5/48

ሁለተኛ- አላህ (ሱ.ወ) ለድንድንዱ ሕዝብ ከሁኔታው ጋር የሚጣጣም መጽሐፍት በመስጠቱ ውስጥ የሚንጸባረቀውን የላቀ ጥበቡን ማወቅ፤ ይህንን በማስመልከት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شُرْعَةً وَمِنْهَا جَا﴾

« ... ከናንተ ለሁሉም ሕግና መንገድን አደረግን፤ ... » ⁵⁶

ሦስተኛ ይህን ሁሉ ለሀገሥ አላህ ምስጋና ማቅረብ፤

56 ለል- ግሊላህ /5/: 48

በመልክተኞች (በሩሱል) ማመን

መልክተኛ ማለት ከአላህ ዘንድ የተላለፈ ሕግን (ሸረግ) ለሰው ልጆች እንዲያደርስ የታዘዘ ነቢይ ነው። «ረሱል» መልክተኛ ማለት ሲሆን «ሩሱል» መልክተኞች ማለት ነው። የመጀመሪያው ረሱል ነቢዩ ኑሕ ሲሆን የመጨረሻው ረሱል ደግሞ ነቢዩ ሙሐመድ (ሲ.ዐ.ወ) ናቸው።

አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ، كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ
بَعْدِهِ﴾ النساء: ۱۶۳

« እኛ ወደ ኑሕና ከርሱ በኋላ ወደነበሩት ነቢያት እንዳወረድን፡ ወደ አንተም አወረድን፡...»⁵⁷

ቡኻሪ አነሰ ብን ማሊክን ጠቅሰው በዘገቡት የነቢዩ (ሲ.ዐ.ወ) ሐዲስ ውስጥም የሚከተለውን እናገኛለን፡-

57:አል-ኒሳእ /4/:163

(إن النبي صلى الله عليه وسلم ذكر أن الناس يأتون إلى آدم ليشفع لهم فيعتذر إليهم، ويقول: انتو نوحا أول رسول بعثه الله...) (...

«በትንሣኤው ቀን ሰዎች አላህን እንዲያማልኩላቸው ወደ አደም ሲመጡ አለመቻላቸውን ይቅርታ ይጠይቁና አላህ መልክተኛ (ረሱል) እድርጉ መጀመሪያ ወደ ላካቸው ወደ ኑሕ ሂዱ ይላሉ፤ ...»

ንቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) የንቢዮች መደምደሚያ መሆናቸውን ሲገልጽ አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ما كان محمد أباً أحد من رجالكم ولكن رسول الله وخاتم النبيين﴾ الأحزاب: ٤٠

«ሙሐመድ፡ ከወንዶቻችሁ የአንድም ሰው አባት አይደለም፤ ግን የአላህ መልክተኛና የንቢዮች መደምደሚያ ነው፤ ...» 5.

ራሱን የኃጎን ሕግ (ሸሪዓ) ይዞ ከአላህ (ሱ.ወ) የሚላክ መልክተኛ (ረሱል) የሌለው ሕዝብ አልነበረም። ወይም ከበፊቱ የነበረውን ሕግ (ሸሪዓ) እንዲያድስ ከአላህ የሚታዘዝ ንቢይ ያልነበረው ሕዝብ የለም።

አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ولقد بعثنا في كل أمة رسولا، إن اعبدوا الله، واجتنبوا الطاغوت﴾ الحل: ٣٦
﴿وإن من أمة إلا خلا فيها نذير﴾ فاطر: ٢٤

﴿إنا أنزلنا التوراة فيها هدى ونور، يحكم بها النبيون الذين
أسلموا للذين هادوا﴾ المائدة: ٤٤

« በየሕዝቡም ሁሉ ውስጥ፡ አላህን ተዘኩ፡ ጣዖትንም ራቄ፡ በግለት ሙልክ ተኛን በእርግጥ ልከናል፡ ...» ⁵⁸

« ... ግንኙይቱም ሕዝብ በውስጧ አስፈራሪ ያላለፈበት የለችም።» ⁵⁹

« እኛ ተወራትን በውስጥ ሙምሪያና ብርሃን ያለባት ስትኾን አወረድን፤ እነዚያ ትዕዛዝን የተቀበሉት ነቢያት በነቢያ ይሁዳውያን በኾኑት ላይ በርቧ ይፈርዳሉ...» ⁶⁰

ሙልክተኞች (ሩሱል) ምንም ዓይነት የጌትነትም ሆነ የአምላክነት ሙለያ የሌላቸው ሰብዓዊ ፍጡራን ናቸው። የነቢያት ሁሉ ቁንጮና ከሙልክ ተኞች ሁሉ አላህ ዘንድ ታላቅ ደረጃ ያላቸውን ነቢዩ ሙሐመድን (ሰ.ዐ.ወ) እንኳ አላህ (ሱ.ወ) ቁርአን ውስጥ እንዲህ ብሏቸዋል፡-

﴿قل لا أملك لنفسي نفعا ولا ضرا إلا ما شاء الله، ولو كنت
أعلم الغيب لاستكثرت من الخير وما مسني السوء، إن أنا إلا
نذير وبشير تقوم يومنون﴾ الأعراف: ١٨٨
﴿قل اني لا أملك لكم ضرا ولا رشدا، قل اني لن يجيرني من
الله أحد، ولن أجد من دونه ملتحدا﴾ الجن: ٢١ - ٢٢

« አላህ የሻውን በስተቀር ለራሴ ተትምንም፡ ጉዳትንም፡ እጃችልም፡ ሩቅንም (ምስጢር) የግድቅ በነበርኩ ኖሮ ከሙልካም ነገር ባበዛሁና ከሩም ነገር ባልነካኝ

58 አል-ኃሕል /16/፡ 36
59 ፋጢር /35/፡ 24
60 አል-ግሊሳህ /5/፡ 44

ነበር! እኔ ለጊያምት ሕዝቦች ለሰራራሪና ለብላሪ እንጂ ሌላ አይደለሁም በላቸው»⁶¹

« እኔ ለናንተ ጉዳትንም ተጥታንም አልቸልም በላቸው» እኔ ከላላህ ትግት እንድም አያድሃኝም! ከርሱም ሌላ መጊያን አላገኝም በላቸው»⁶²

መልክተኞች እንደሌላው ሰው ሁሉ የመታመም የመጥት የመበላት የመጠጣትና ሌሎች ሁኔታዎች የሚታይባቸው ፍጡራን ናቸው» አላህ (ሱ.ወ)ስለዚህ እብራኒያም እንዲህ ብሏል:-

﴿والذى هو يطعمنى ويسقى، وإذا مرضت فهو يشفين، والذى

يميتنى ثم يحيين﴾ الشراء: ٧٩ - ٨١

« ምን እርሱ የጊያበላኝና የጊያጠጣኝ ነው» በታመምኩ ጊዜ እርሱ ያሸረፍልኝ ምን የጊንድላኝ! ከዚያም ሕያው የጊያደርገኝ ነው»⁶³

ነዚህ መሐመድም (ሱ.ወ.ወ) እንዲህ ብለዋል:-

(إِنَّمَا لَنَا بَشَرٌ مِّثْلَكُمْ أَنَسَى كَمَا تَنْسَوْنَ فَلِذَا نَمِيتَ فَتَكْرُونِ)

« እኔ እንደናንተው ሰው እንጂ ሌላ አይደለሁም» እናንተ እንደምትረሱ ሁሉ እኔም እረላለሁና ሰረላ እስታውሱኝ»

መልክተኞች አላህ ዘንድ ካላቸው ከፍተኛ ደረጃ ጋር ለአላህ ተገኝዎችና ትን ታዛዦች መሆናቸውን በግጥም ስለነሱ ተናገሯል» ክዚህ ኮሕን (ሱ.ወ.ወ) እና ክዚህ መሐመድን (ሱ.ወ.ወ) አስመልክቶ እንዲህ ብሏል:-

61 ለአ-ሰራራ /71:188

62 ለአ-ሸ/72/21-22

63 ለአ-ቆ/76/ 70-81

﴿إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا﴾^{٦٤}
 ﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ
 لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾^{٦٥} الفرقان: ١

«... እርሱ በብዙ አመለካከት ባሪያ ነበርና»⁶⁴

« ያ ቶርታንን (ውነትን ከውሸት ለይውን መደረግ) በባሪያው ላይ፡
 ለዓለማት እስረራሪ ይኾን ዘንድ፡ ያወረደው (አምላክ)፡ ክብርና ጥራት ተገባው»⁶⁵

ስለ ነቢዮች እብራሂም፡ እስሐቅና ያዕቆብ (ሰ.ዐ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿وَاذْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ، وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدِي،
 وَالْأَبْصَارِ، إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذَكَرَى الدَّارِ، وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ
 الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ﴾^{٤٥ - ٤٧}

«ባርቶችንንም ኢብራሂምን፡ እስሐቅንና ያዕቆብንም፡ የኃይልና የግስተዋል ባለቤቶች የኾኑትን አውሳላቸው» እኛ ጥሩ በኾነች ጠባይ መረጥናቸው፡ (እርሷም) የመጨረሻይቱን እገር ግስታወስናት» እነርሱም እኛ ዘንድ ከመልካሞቹ ምርጦች ናቸው»⁶⁶

ስለነቢዩ ዒሳም (ሰ.ዐ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

64 አል-እስራአ /17/3

65 አል- ቶርታን/25/1

66 ዒድ /38/፡ 45-47

﴿ ان هو إلا عبد أنعمنا عليه وجعلناه مثلاً لبنى اسرائيل ﴾

الرحرف: ٥٩

« እርሱ በርሱ ላይ የለገለገለት፡ ለእስራኤልም ልጆች ታምር ያደረገው የኾነ ባሪያ እንጅ ሌላ አይደለም።»⁶⁷

በመልክተኞች (በሩሱል) ማመን አራት ነገሮችን ያካትታል

አንደኛ- ከአላህ በትክክል የተላኩ መሆናቸውን ማመን፤ ከመልክተኞች ውስጥ ያንዱንም መልክት ያስተባበለ ሰው በሁሉም የአላህ ነቢያትና መልክተኞች እንዳላመነ ይቆጠራል። አላህ (ሱ.ወ) ስለነቢዩ ኑሕ (ሰ.ዐ.ወ) ሕዝብ ሲናገር እንዲህ ብሏል፡-

﴿ كذبت قوم نوح المرسلين ﴾ الشعراء: ١٠٤

« የኑሕ ሕዝቦች መልክተኞችን አስተባበሉ።»⁶⁸

የኑሕ ሕዝቦች በወቅቱ ያስተባበሉት መልክተኛውን ኑሕን ብቻ ቢሆንም እንዲያው መልክተኛ ማስተባበል ማለት ከአላህ የተላኩ መልክተኞችን በጥቅሉ እንደማስተባበል ስለሚቆጠር አላህ (ሱ.ወ) ሕዝቦቹ ኑሕን ብቻ ሳይሆን ሁሉንም እንዳስተባበሉ ለማመልከት «መልክተኞችን አስተባበሉ» ብሏል። በዚህ መሠረትም ነቢዩ ሙሐመድን (ሰ.ዐ.ወ) ያስተባበሉና ያልተከተሏቸው ክርስትያኖች ሙሐመድን ብቻ ሳይሆን ነቢዩ ዒሳንም (ሰ.ዐ.ወ) ያስተባበሉና ያልተከተሏቸው ናቸው ማለት ነው። በተለይ ደግሞ ነቢዩ ዒሳ

67 ለሉ- ሹኸሩ/43/ 59

68 ለሉ- ሹዐራ 226/ 104

ነቢዩ ሙሐመድ ከርሳቸው ዘመን በኋላ እንደሚመጡ ተከታዮቻቸውን አብስረው ነበር። ይህ ብስራት ከጥመት መንገድ የሚያድናቸውና ወደ ቀተተኛው የአላህ ጉዳና የሚመራቸው የአላህ መልክተኛ ይመጣላችኋል ከግለት ውጭ ሌላ ትርጉም ሊኖረው አይችልም።

ሁለተኛ- በስግቸው በተለይ ባወቅናቸው እንደ ሙሐመድ፣ ሊብራ ሂም ሙሣ፣ ኂላና ኮሕ (ሰ.ዐ.ወ) ባሉት ግመን፤

እነዚህ አምስት «ኦ-ሉል ሀዘም» ወይም ጽኑና ቁርጠኞች በመባል የሚታወቁ ሲሆን አላህ (ሱ.ወ) ቁርአን ውስጥ በጥያረት ሁለት ቦታ ላይ አውስቷቸዋል፡-

﴿وَلَا أَخْنَأُ مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمَنْكَ وَمَنْ نُوحٍ، وَإِبْرَاهِيمَ، وَمُوسَى، وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ﴾ الأعراب: ٧
 ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ، وَمُوسَى، وَعِيسَى، أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾ الشورى: ١٣

«ከነቢዮች የጠበቀ ኪላናቸውን፣ ከእንተም፣ ከኮሕም፣ ከሊብራሂም፣ ከሙላም፣ ከሞርያም ልጅ ኂላም፣ ቢያዝን ጊዜ (አሊታውስ)፤ ... »⁶⁹

«ለናንተም ከሃይማኖት ያንን በርሱ ኮሕን ያዘዘበትን ደነገገላችሁ፤ ያንንም ወላንተ ያወረድነውን፣ ያንንም በርሱ ሊብራሂም፣ ሙላንና ኂላንም ያዘዘ ንበትን፤ ሃይማኖትን በትክክል አቋቋሙ፤ በርሱም አትልያቱ፤ ግለትን (ደነገገን)፤ ... »⁷⁰

ስግቸውን የግናውቃቸውን ነቢያት በተመለከተ ግን በአጠቃላይ እናምንባቸዋለን። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

69 አል-አኔዓብ /33/: 7
 70 አል-ፑራ /42/: 13

﴿ ولقد أرسلنا من قبلك منهم من فصصنا عليك ومنهم من لم

نقصص عليك ﴾ غار: ٧٨

« ከንተ በፈትም መልክተኞችን በእርግጥ ልከናል፤ ከነሱ ባንተ ላይ የተረከበውን ልልሉ፤ ከነሱም ባንተ ላይ የልተረከነው አልለሁ ... »⁷¹ ያ፤ ፡

ሦስተኛ- ስለነሱ የተላለፈውንና ትክክለኛ የሆነውን ታሪክ አምና መቀበል፤ አራተኛ- ከነርሱ መካከል ወደኛ በተላኩት- በማጠቃለያቸው በሙሐመድ (ሰ.ሀ.ወ) ወደ መላው የሰው ልጅ የተላኩ መልክተኛ መሆናቸውን አምና በመቀበል ሕጋቸውን (ሸሪሃን) ተግባራዊ ማድረግ፤ አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ فلا وربك لا يؤمنون حتى يحكموك فيما شجر بينهم، ثم لا

يجدوا فى أنفسهم حرجا مما قضيت ويسلموا تسليما ﴾ النساء: ٦٥

« በጌታህም እምላላሁ በመካከላቸው በተከራከሩበት ፍርድ እስኪያስፈርዱህ፤ ከዚያም ከፈረድኸው ነገር በነፍሶቻቸው ውስጥ ጥንተትን እስኪያገኙና ፍጹም መታዘዝንም እስኪታዘዙ ድረስ አያምኑም፤ (ምእመን አይኾኑም)»⁷²

በመልክተኞች ማመን ከሚያስገኛቸው ጥቅሞች፡-

አንደኛ- አላህ (ሱ.ወ) ለባርቶ ምን ያህል ርህሩህ እንደሆነ ያሳውቃል። ወደ ቀጥተኛ ጉዳናው ሊመሩዋቸውና እርሱን እንዲት እንደሚገዙት ያብራሩላቸው ዘንድ አላህ (ሱ.ወ) ወደ ሰው ልጆች መልክተኞችን መላኩ

71 አል- ሙላጊን /40/: 78

72 አል- ኒላእ /4/: 65

ለሰው ልጆች የለገለውን ጸጋና እንክብካቤ ያመልክታል። የሰው ልጅ አእምሮ እነዚህን መለኮታዊ ሕግጋት በገዛ ራሱ ሊያውቅ አይችልምና።

ሁለተኛ- ለዚህ ታላቅ ጸጋ አላህን (ሱ.ወ) ማመስገን፡

ሦስተኛ- መልክተኞችን መውደድ፡ ማክበር፡ የአላህ (ሱ.ወ) መልእክተኞች ስለሆኑ፡ አላህን በፍጹምነት ስለሚገነዙት የተጣለባቸውን ጋላፊነት ተወጥተው የአላህን መልክት በታማኝነት ስላደረሱና ባርቹን በቅንነት ስለመከሩ ተገቢያቸው በሆነ መንገድ መልክተኞቹን ማወደስ፡

አላህ (ሱ.ወ) ከሰዎች መካከል መልክተኞችን አይልክም፡ ሰብዓዊ ፍጡራን የአላህ መልክተኛ መሆን አይችሉም በሚል፡ ዕብራተኞች መልክተኞችን አስተባብረዋል። አላህ (ሱ.ወ) ይህን መሠረት የለሽ አባባል በማስተባበል እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وما منع الناس أن يؤمنوا إذ جاءهم الهدى إلا أن قالوا أبعث الله بشرا رسولا، قل لو كان فى الأرض ملائكة يمشون مطمئنين، لنزلنا عليهم من السماء ملكا رسولا ﴾ الإسراء: ٩٥

« ሰዎችንም፡ መሪ (ቁርአን) በመጣላቸው ጊዜ ከማመን፡ አላህ ሰውን መልክተኛ አድርጎ ላከን? ማለታቸው እንጂ ሌላ አልከለከላቸውም። በምድር ላይ ረግተው የሚገኙ መላእክት በነበሩ ኖሮ፡ በነሱ ላይ (ከጉላቸው) የመልእክን መልክተኛ ባወረድን ነበር፡ በላቸው።»⁷³

ከላይ እንደተመለከተው ሁሉ ሰዎች ወደሚኖሩበት መሪት የሚላኩ መልክተኛ እንደነሱው ያለ የሰው ልጅ ወገን መሆን አለበት፤ የምድር ነዋሪዎች መላእክት ቢሆኑ ኖሮ አላህ ከሰማይ መልእክን መልክተኛ አድርጎ በላከላቸው ነበር በማለት አላህ (ሱ.ወ) አባባላቸውን ውድቅ አድርጓል።

በተመሳሳይ ሁኔታም መልክተኞችን ያስተባበሉ ወገኖች የተናገሩትን እንደ
ሚከተለው ገልጿል፡-

﴿إِن أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصْذُونَا عَمَا كَانَ يَعْبُدِ آبَاؤُنَا،
فَاتُونَا بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ، قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ: إِن نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ
وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ، وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ
بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ إِبْرَاهِيمَ: ١٠ - ١١

« ... (ሕዝቦቹም) ፡- እናንተ ብጤኖችን ሰው እንጂ ሌላ አይደላችሁም፤
አባቶቻችን ይገገዙት ከነበሩት ልትከለክሉን ትሻላችሁ፤ ገልጽንም አስረጅ
(ካመጣችሁት ሌላ) አምጡልን አሉህ መልክተኞቻቸውም ለነርሱ አሉ፡- እኛ
ብጤኖችሁ ሰው እንጂ ሌላ አይደለንም፤ ገን አላህ ከባርቹ በሚሻው ሰው ላይ
ይለግሳል፤ ለኛም በአላህ ፈቃድ እንጂ ማስረጃን ልናመጣችሁ
አይገባንም፤...»⁷⁴

السيد محمد صالح
أبو الجحجحي
من
٢٧٠٠٧٤

74 ኢብራሂም /14/: 10-11

በመጨረሻው ቀን ማመን

የመጨረሻው ቀን ማለት ሰዎች ከሞት ተቀስቅሰው ለምርመራና እንደየሥራቸው ተገቢ ምንዳቸውን ለመቀበል የሚነሱበት የትንሣኤ ቀን ነው። የመጨረሻ ቀን የተባለበት ምክንያት ገነት የሚገቡትም ሆኑ ገሐነም የሚገቡት ሁሉም በየቤቱ ስለሚገባ ከዚያ ቀን በኋላ ሌላ ቀን ስለሌለ ነው።

በመጨረሻው ቀን ማመን ሦስት ነገሮችን ያጠቃልላል

አንደኛ- ከሞቱ በኋላ ዳግም መቀስቀስ (በዕስ) መኖሩን ማመን፤ ይህ ማለት ሁለተኛው መለከት ሲነፋ ሙታን በሙሉ ራቆታቸውን ያለምንም ልብስ፤ ያለ ሜማ ባዶ እግራቸውን ያልተገረዙ ሆነው የዓለማት ፈጣሪ ጌታ ፊት ለፍርድ ለመቅረብ በሚቀሰቀሱበት ቀን ማመን ማለት ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ كما بدأنا أول خلق نعيده وعدا علينا إنا كنا فاعلين ﴾

الأنبياء: ١٠٤

« ... የመጀመሪያን ፍጥረት እንደ ጀመርን፤ እንደሰጥለን፤ (መረጸው) በኛ ላይ የሆነን ቀጠር ቀጠርን፤ (የቀጠርንውን) ሠራዎች ነን። »⁷⁵

ከዋት መቀስቀስ ቁርአን ሱን-ና እና የሙስሊሞች የጋራ አጽዎ (እጃማዕ) ያረጋገጡት ፍጹማዊ እውነት ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ ثم إنكم بعد ذلك لميتون، ثم إنكم يوم

القيامة تبعثون ﴾ المؤمنون: ١٥ - ١٦

« ከዚያም እናንተ ከዚህ በኋላ በእርግጥ ጌቶች ናችሁ። ከዚያም እናንተ በትንሣኤ ቀን ትቀስታላችሁ። »⁷⁶

ነቢዩዎ (ሱ.ወ) እንዲህ ብለዋል:-

(بحشر الناس يوم القيامة حفاة غرلا) متفق عليه

« ሰዎች በትንሣኤ ቀን ባዶ እገራቸውን ያልተገረዙ ሀገው ከዋት ይቀስታሉ። »⁷⁷

75 እል- አንቢያ /21/: 104

76 እል- ሙአጊት /23/: 15-16

77 ቡ-ቫሪና ሙሊዋ የገገውት ልላለ

የሙስሊሞች የጋራ አቋምም ይህንኑ ያረጋግጣል። ይህ ፍጥረት መጨረሻ ኖሮት ሁሉም ነገ ከጠፋ በኋላ ሰዎች ሁሉ የየሥራቸውን ዋጋ ቀደም ሲል አላህ በላካቸው ነቢያት አግካይነት የተላለፈላቸውን መለኮታዊ ሕግ በመተግበር ረገድ ባደረጉት ጥረት ላይ የተመረኮዘ ምንዳ ወይም ቅጣት የገደታ ማግኘት እንዳለባቸው የአላህ (ሱ.ወ) ጥበብ የሚወስነው ጉዳይ ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿أفحسبتم إنما خلقناكم عبثا، وأنكم إلينا لا ترجعون﴾

المؤمنون: ١١٥

« የፈጠሮኛሁ፡ ለከንቄ መኾኑን እናንተም ወደኛ የማትመለሱ መኾናችሁን ጠረጠራችሁን? » ⁷⁸

አላህ (ሱ.ወ) ለነቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿إن الذي فرض عليك القرآن لرادك إلى معاد﴾

النقص: ٨٥

« ያ ቁርአንን የተከፋፈለ ኾኖ ባንተ ላይ ያወረደው (አምላክ)፡ ወደ መመለሻ በእርግጥ መላሺህ ነው፡ ... » ⁷⁹

ሁለተኛ - ምርመራ መኖሩንና ለሁሉም እንደየሥራው ዋጋ የሚሰጠው መሆኑን ማመን፤ አንድ ሰው በመጀመሪያ ምድራዊ ሕይወቱ በፈጸማቸው ሥራዎች ሁሉ ላይ ምርመራ ይደረግበትና መልካም ሠርተኛ ከሆነ ንነት መጥፎ ሠርተኛ ከሆነም የከፋ የገሐነም እሳት ይገባል። ይህ አምነት በቁርአን በሱን-ና እና በሙስሊሞች የጋራ አቋም (እጅግዕ) የተረጋገጠ ነው።

አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

78 ለሉ- ሙሊኒን /23/: 115

79 ለሉ-ጥላላ /28/: 85.

﴿إِنْ أَلَيْنَا إِيَابَهُمْ ثُمَّ إِنْ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ﴾ العاشية: ٢٥ ٢٦
 ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرَ مِثَالِهَا، وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى
 إِلَّا مِثْلُهَا، وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ الأنعام: ١٦٠

﴿وَنَضَعُ مَوَازِينَ الْقِسْطِ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ، فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ
 شَيْئًا، وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا، وَكَفَىٰ بِنَا
 حَاسِبِينَ﴾ الأنبياء: ٤٧

«መመለሻቸው ወደኛ ብቻ ነው። ከዚያም ምርመራቸው በኛ ላይ ብቻ ነው።»⁸⁰
 «በመልካም ሥራ የመጣ ሰው፡ ለርሱ ሀሥር ብጢዎችዋ አሉት፤ በነፋ ሥራም
 የመጣ ሰው ብጢዋን እንጅ አይመነጻም፤ እነርሱም አይበደሉም።»⁸¹

«በትንሣኤም ቀን ትክክለኛ ጊዛኖችን እናቆግጥን፡ ግንኙድሐም ነፍስ ምንንም
 አትበድልም፤ (ሥራው) የሰናፋ፤ ትንጣት ያካል ቢኾንም እርሷን እናመ
 ጣታለን፤ ተቆጣጣሪዎችም በኛ በቃ።»⁸²

ከእነዚህ ውጭ በተላለፈው ሐዲስ ውስጥ ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) እንዲህ
 ብለዋል:-

(إِنْ أَلَيْتُ الْيَوْمَ الْمُؤْمِنَ فَيَضَعُ عَلَيْهِ كَنَفَهُ وَيَسْتَرُهُ، فَيَقُولُ:
 أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ فَيَقُولُ نَعَمْ: أَيْ رَبِّ
 حَتَّى إِذَا قَرَّرَ بِذَنْبِهِ، وَرَأَى أَنَّهُ قَدْ هَلَكَ قَالَ: قَدْ سَتَرْتَهَا

80 አል- ባሺያህ /88/፡ 25-26

81 አል- አንሳም /6/፡ 160

82 አል- አንቢያ /21/፡ 47

عليك في الدنيا، ولنا أغفرها لك اليوم، فيعطى كتاب حسناته، وأما الكفار والمنافقون فينادى بهم على رؤس الخلائق (هؤلاء الذين كذبوا على ربهم، ألا لعنة الله على الظالمين) متفق عليه

(ان من هم بحسنة فعملها، كتبها الله عنده عشر حسنات إلى سبعمئة ضعف إلى أضعاف كثيرة، وأن من هم بسيئة فعملها، كتبها الله سيئة واحدة)

« አላህ እግኝ የሆነ ሰውን (ሙእምንን) ያቀርብና ገበያውን በመሸፈን፡- (እንዲህ ያለውን ኃጢአትህን እንደዚያ ያለውን ኃጢአትህን ታውቃለህ?) ይለዋል» (አጥፋዎ) እዎ ጌታዬ አውቃለሁ ይላል» ኃጢአቶቹን አላዎናት ጥፋት እንደተረጋገጠበት የተረፈ መሆኑን ሊመለከትዎ፡- (በመጀመሪያዎ ምድራዊ ሕይወትህ ጊዜያዊ ደብቁልሃለሁ፤ እነሆ ዛሬም ይቅር ብዬ እምርሃለሁ) ይለውና አጥፍ የመልካም ሥራዎቹን መዘገብ ይሰጣል» ለከፋፋዎችና ለአስመላይ መናፍቃን ግን (እነዚህ ጌታቸው ላይ የቀጣጠቱ ናቸው፤ የአላህ ቁጣም በበዳዮች ላይ ይሁን) ተብሎ በተሰበሰቡ ፍጡራን ፊት ይታወጃል»⁸³

« አንድ ሰው መልካም ሥራ ለመሥራት አለቦ ከሠራው አላህ ከአሥር መልካም ምንዳ ጀምሮ እስከ ሰባት መቶ እጥፍና እስከ ብዙ እጥፍ ድርብ ምንዳ ድረስ እርሱ ዘንድ ይጽፍለታል» አንድ ሰው መጥሮ ነገር አለቦ ከሠራው ግን አንድ መጥሮ ሥራ ብቻ አላህ ይመዘግብበታል»

ምርመራ ስለመናፋና ለሁሉም እንደ የሥራው ተገቢ ዋጋ የሚከፈለው ስለመሆኑ መስሊሞች በአንድ ድምጽ የተሰማመበት እውነታ ነው» የአላህ (ሱ.ወ) ጥበብም ይህንኑ ግዴታ ያደርጋል» አላህ (ሱ.ወ) መጻሕፍት አውርዷል» መልክተኞችን ልኳል» መልክተኞች ያስተማሩትን ነገር እንዲቀበሉና ተግባራዊ እንዲያደርጉ በሰዎች ላይ ግዴታ ጥሏል» መልክተኞቹ ያስተማሩትን የሚጻረሩ ወገኖችን መዋጋት ልጆቻቸውን ሴቶቻቸውንና ንብረታቸውን መውረስ ፈቅዷል» ምርመራ ጥያቄና ለሁሉም እንደ የሥ

83 ዙፃሪና ሙስሊም የዘገቡት ሐላስ

ራው ምንጽ ወይም ቅጣት የመስጠት ፍትሕ የማይኖር ቢሆን ኖሮ ይህን ሁሉ መደንገግ ከንቱ በሆነ ነበር። ጥበበኛው አምላክ አላህ (ሱ.ወ) ከዚህ ከንቱነት የጠራ ጌታ ነው። ይህን እውነታ አስመልክቶ አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ، وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ، فَلْنَقْصَنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمِهِ، لَوْ مَا كُنَّا غَانِبِينَ ﴾

الأعراف: ٦ - ٧

«እነዚያንም ወደነሱ ነብያት የተላኩባቸውን (ሕዝቦች) በእርግጥ እንጠይቃቸዋለን» የተላኩትን መልስተኞችም በእርግጥ እንጠይቃለን፤ በነርሱም ላይ (የነበሩበትን ሁሉ) ከዕውቀት ጋር በእርግጥ እንተርክላቸዋለን፤ የራቅንም አልነበርንም።»⁸⁴

ሦስተኛ- ገነትና እሳት (ገሐነም) መኖሩን ማመን፡

በገነትና በእሳት (ገሐነም) መኖር ማመን ማለት የፍጥረታት ሁሉ መጨረሻ ከሁለቱ በአንደኛው መሆኑን ማመን ማለት ነው። ጀነት የነዚያ አላህ እንዲያምኑ በጠየቃቸው ነገር ሁሉ ያመኑ አላህንና መልክተኛውን በቅንነት የታዘዙ ለአላህ ፍጹም በመሆን መልክተኞቹን ለተከተሉ ፈረሀ አላህ የሆኑ ምዕመናን አገር ነች። ገነት ታይተውና ተለምተው የማይታወቁ፤ በሰው አእምሮ ታስበው የማይታወቁ የመደሰቻ ዓይነቶች የተትረፈረፉባት መኖሪያ አገር ነች። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ، أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ، جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٌ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ، خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ، ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴾

البقرة: ٧ - ٨

84 ለአ- አዕራፍ /7/: 6-7

﴿ فلا تعلم نفس ما أخفي لهم من قرة أعين جزاء بما كانوا يعملون ﴾ السجدة: ١٧

« እነዚያ ምዕተትና መልካሞችንም የሠሩት፤ እነዚያ እነሱ ከፍተረት ውሉ በላይ ናቸው። በጌታቸው ዘንድ ምንዳቸው ከሥራቸው ወንጾች የሚፈሉባቸው የመኖሪያ ገነቶች ነው፤ በውሉባቸው ዘላለም ዘውታሪዎች ሲኾኑ፡ (ይገቡ ባቸዋል)። እላህ ከእሱ ወደደ ፣ ከርሱም ወደዱ፤ ይህ ጌታውን ለፈራ ሰው ነው።»⁸⁵

« ይሠሩትም በነበሩት ለመመንደት፤ ከዓይኖች መርጊያ ለእሱ የተደበቀላቸውን (ጸጋ)፡ ግንኙይቱም ነፍሱ አታውቅም።»⁸⁶

እሳት (ገሐነም) ደግሞ እርሱን ላስተባበሉና መልክተኞቹ ላይ ላመዱ ከሐዲዎችና በዳዮች አላህ (ሱ.ወ) ያዘጋጀላቸው የሥቃይ ሥፍራ ነች። ይህ ነው ተብሎ የማይታሰብ የሥቃይና የጌታነት ሃይነቶች ያጠቃልላች የመቀ ጣሚ ቦታ ነች። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿ واتقوا النار التي أعدت للكافرين ﴾ آل عمران: ١٣١
﴿ إنا أعدنا للكافرين نارا أحاط بهم سرادقها، وإن يستغيثوا يغاثوا بماء كالمهل يشوى الوجوه، بئس الشراب وساءت مرتفعاً ﴾
الكهف: ٢٩

﴿ إن الله لعن الكافرين، وأعد لهم سعيراً، خالدين فيها أبداً، لا يجدون ولياً ولا نصيراً، يوم تقلب وجوههم فى النار، يقولون يا ليتنا أطعنا الله وأطعنا الرسولاً ﴾ الأحزاب: ٦٤ - ٦٦

85 አለ - በደረሰ / 98/ 7-8

86 አለ - በደረሰ / 32/ 17

« ያችንም ለከሐዲዎች የተደገበችውን እሳት ተጠነቀቁ። »⁸⁷

« ... እኛ ለበደለኞች አጥርዋ በነሱ የዘበዘ የኮነችውን እሳት አዘጋጅተናል፡ (ከጥም) እርዳታንም በፈልጉ፡ እንደዘይት ዝቃጥ ባለ ፈቶችን በሚጠብሰው ሃ፡ ይረዳሉ፡ መጠላጠፍ ከፋ! መደገድ ያይታም ምንኛ አስከፍቷል »⁸⁸

« አላህ ከሐዲዎችን በእርግጥ ረግጧቸዋል፡ ለነርሱም የተጋጋመችን እሳት አዘጋጅቷል። በርቧ ውስጥ ዘለዓለም ዘውታረዎች ሊኾኑ፤ ወዳጅም ረዳትም እያገኙም። ፈቶቻቸው በእሳት ውስጥ በሚገልባበት ቀን፡ ዋ ምኞታችን! አላህን በተገዛነ፡ መልክተኛውንም በታዘዝነ ነገር እያሉ ይጸጸታሉ። »⁸⁹

ከሞት በኋላ በሚሆኑ መቃብር ውስጥ በሚኖረው ሥቃይና ደስታ በመሳሰሉት ነገሮች ማመን በመጨረሻው ቀን በማመን ሥር ይጠቃለላሉ።

ሀ- የመቃብር ውስጥ ፈተና፡- ይህ ፈተና ሚቹ ከተቀበረ በኋላ ጌታው ማን እንደሆነ፡ ሃይማኖቱ ምን እንደሆነና ነቢዩ ማን እንደሆነ የሚጠየቅበት ፈተና ነው። በዚህ ፈተና ወቅት በጸናው የአላህ ቃል ላመኑ ምዕመናን አላህ (ሱ.ወ) ጽናት ይሰጥና- ጌታዬ አላህ ነው፡ ሃይማኖቴ እስላም ነው፡ ነቢዬም ሙሐመድ (ሰ.ሀ.ወ) ናቸው በማለት ይመልሳሉ። አላህ በዳዮችን ያጠምና ከሐዲዎች ሃ! ሃ! አላውቅም ብለው ይመልሳሉ። አስመሳይ መናፈቁ ወይም ተጠራጣሪው ደግሞ፡ አላውቅም ሰዎች ሲሉ ሰምቼ ነው ያልኩት ብሎ ይመልሳል።

ለ- መቃብር ውስጥ ያለው ሥቃይና ደስታ፡- የመቃብር ውስጥ ሥቃይን በተመለከተ በዳዮች መናፍቃንና ከሐዲዎች መቃብራቸው ውስጥ ይሠቃያሉ። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

87 አሊ-ጊዮራን /3/ 131

88 አል-ከህፍ /18/ 29

89 አል- አሕባብ /33/ 64-66

﴿ولو ترى إذ الظالمون فى غمرات الموت، والملائكة باسطوا أيديهم، أخرجوا أنفسهم، اليوم تجزون عذاب الهون بما كنتم تقولون على الله غير الحق وكنتم عن آياته تستكبرون﴾
 الأنعام: ٩٣

«... በደለኞችንም በጥት መነራዎች ውስጥ በኾኑ ጊዜ መላእክት እጆቻቸውን ዘርጊዎች ኾነው (ለትጥጥብ) ነፋሶቻችሁን አውጡ፤ በእሳህ ላይ እውነት ያልሆነን ነገር ትናገሩ በነበራችሁትና ከእንቁጾችም ትኮሩ በነበራችሁት ምክንያት፡ ሃራ የውርደትን ቅጣት ትመነጻላችሁ፤ (የግዲቸው ሊኾኑ) ብታይ ኖሮ፤ (አስደናቂን ነገር ባየህ ነበር)»⁹⁰

﴿النار يعرضون عليها غدوا وعشيا، ويوم تقوم الساعة أدخلوا آل فرعون أشد العذاب﴾ غافر: ٤٦

«እላት በጧትና በግታ በርዲ ላይ ይቀርባሉ፤ ሰዓቲቱም በምትኾንበት ቀን የፈርዶንን ቤተሰቦች ብርቱን ቅጣት (ገሀነምን) አገቡዋቸው (ይባላል)»⁹¹

ሙስሊም ዘይድ ብን ላቢትን በመጥቀስ በዘንቡት ሐዲስ ውስጥ ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) እንዲህ ብለዋል፡-

(فلولا أن لا تدافنوا لدعوت الله أن يسمعكم من عذاب القبر الذى أسمع منه، ثم أقبل بوجهه فقال: تعونوا بالله من عذاب النار قالوا: نعوذ بالله من عذاب النار. فقال: تعونوا من عذاب القبر، قالوا: نعوذ بالله من عذاب القبر، قال: تعونوا من الفتن ما

90 እል- አንዳም /6/: 93
 91 እል- ሙእዚን /40/: 46

ظهر منها وما بطن، قالوا: نعوذ بالله من الفتن ما ظهر منها وما بطن، قال: نعوذوا بالله من فتنة الدجال قالوا: نعوذ بالله من فتنة الدجال) رواه مسلم

«... (ድምጹን በመስግታችሁ ምክንያት ረሳችሁን) መቀባር ትተዋላችሁ ብዬ ባለሰጋ ናር እኔ እየሰግሁ ያለሁትን (የመታብሩ ሰዎች ያሉበትን) የመታብር ሥታይ አላህ እንዲያሰግችሁ በለመንኩ ነበር።» አሉና ፈታቸውን ወደ ሰሐቦቹ በግዞር:- (ከእሳት ቅጣት በአላህ ተጠበቅን በሉ) አሏቸው። እነሱም አላህ ሆይ! ከእሳት ቅጣት በእንተ እንጠበቃለን አሉ። (ከመታብር ቅጣት በአላህ ተጠበቁ) አሏቸው። ከመታብር ቅጣት በአላህ እንጠበቃለን አሉ። (ከፈተናዎች ከግልጽ ስሰውሩም በአላህ ተጠበቅን በሉ) አሏቸው። ከፈተናዎች ከግልጽ ስሰውሩም በአላህ እንጠበቃለን አሉ። (ከደጅ-ጃል ፈተና በአላህ ተጠበቅን በሉ) አሏቸው። ከደጅ-ጃል ፈተና ብዙላህ እንጠበቃለን አሉ።»⁹²

ረ. ፍ

የመታብር ውስጥ ደስታ ግን ለእውነተኞቹ ምዕመናን ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ تَنْتَزِلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أِنْ لَا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا، وَأَبْشُرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾
 فصلت: ٣٠

﴿فلولا إذا بلغت الحلقوم، وأنتم حينئذ تنظرون، ونحن أقرب إليه منكم ولكن لا تبصرون، فلولا أن كنتم غير مدينين، ترجعونها إن كنتم صادقين، فأما إن كان من المقربين فروح وريحان وجنة نعيم...﴾ الواقعة: ٨٣ - ٨٩

92 መለሆ የዘገቡት ሐላለ

« እነዚያ ጌታችን አላህ ነው ያሉ፡ ከዚያም ቀጥ ያሉ፡ አትፍሩ፤ አትዘኑም፤ በዚያችሁ ተስፋ ታል ትደረግላችሁ በነበራችሁት ገነት ተበሰሩ፡ በማለት በነሱ ላይ መላእክት ይወርዳሉ።»⁹³

« (ነፍስ) ጉረርንም በደረሰች ጊዜ እናንተ ያን ጊዜ የምታዩ ስትኾኑ። እኛም፡ ግን አታዩም እንጅ ከናንተ ይልቅ ወደርሱ የቀረብን ስንኾን። የማትዳኙም ከኾናችሁ። እውነተኛች እንደኾናችሁ፡ (ነፍሲቱን ወደ እካሉ) ለምን አትመልሷትም። (ጂቹ) ከባለጂሎቹ ቢኾንግ። (ለርሱ) ዕረፍት፡ መልካም ሲላይም፡ የመጠቀሚያ ገነትም አልለው።»⁹⁴

እንድ አማኝ (መ-እማን) ለሁለቱ መላእኮች ጥያቄ መልስ ሲሰጥ የሚሆነውን ሁኔታ አስመልክተው ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) እንዲህ ብለዋል፡-

(ينادى مناد من السماء أن صدق عبدي، فأفرشوه من الجنة، والبسوه من الجنة، وافتحوا له بابا إلى الجنة، قال فيأتيه من روحها وطيبها، ويفسح له في قبره مد بصره) رواه أحمد

« ከሰማይ ጠሪ ይጣራና ባሪያዬ እውነት ተናግሯልና ከገነት (ምንጣፍ) እንጣፋለት፡ ከገነት (ልብስ) አልብሱት፡ ወደ ገነት የሚወስድ በርም ከፈቀለት ይላል። በዚህም (ከገነት) እርይታዋና መልካም መዓዛዋ ይመጡለታል፡ የዓይኑ እይታ እስከ ሚደርስበት ርቀት ድረስም መቃብሩ ይሰፋለታል።»⁹⁵

በመጨረሻው ቀን ማመን ከሚያስገኛቸው ከፍተኛ ውጤቶች መካከል፡-

ልንደኛ፡- ለዚያ ቀን ምንዳ ተስፋ በማድረግ ለመልካም ሥራ መጓጓትና ፍላጎት ማላደገ፤

93 ሓጂም አልሰጅዳህ /41/30

94 አል-ጥቂንህ /56/ 83-89

95 አሕመድ የገገዙት ሐዲስ

ሁለተኛ:- የአላህን ትሪካዝ መጣስ በዚያ ቀን የሚያስከትለውን መረር ቅጣት በማስብ ከከፋ ሥራ የመቆጣብ ግፊት ማሳደጉ፤

ያስተኛ:- አንድ አማኝ (መ-እሚን) በዚህች ጠፈ ዓለም ከሚያመ ልጡት ነገሮች በወዲያኛው ዓለም በሚኖረው ተድላና ምንዳ መጽናናቱ፤ ይገኙበታል።

ከሓዲዎች ከሞት በኋላ ዳግም መቀስቀስ የማይቻል ነው በማለት አስተባብለዋል። ይህ አባባል ግን ሸረዓው ተጨባጭ ሁኔታና አእምሮ በማስረጃ የሚያስባብሉት ውሸት ነው።

የሸረዓን ማስረጃ በተመለከተ አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ زعم الذين كفروا ان لن بيعثوا قل بلى وربي لتبعثن، ثم لتنبؤن بما عملتم، وذلك على الله يسير﴾
التغابن: ٧

«እነዚያ ጦገዳት በፍጹም የማይቀሰቀሱ መኾናቸውን አሰቡ፤ አይደለም በኋላ ይመለሱ፤ በእርግጥ ትቀሰቀሳችሁ፤ ከዚያም በሠራችሁት ሁሉ ትንገራላችሁ፤ ይህም በአላህ ላይ ቀላል ነው፤ በላቸው።»⁹⁶

መለኮታዊ መጻሕፍትም በዚህ ነጥብ ላይ ሙሉ በሙሉ ይስማማሉ። ተጨባጭ ሁኔታን በተመለከተ ደግሞ አላህ (ሱ.ወ) በዚህች ዓለም ላይ ሰዎች ከሞቱ በኋላ ከመቃብራቸው ነፍስ ዘርተው እንዲቀሰቀሱ በማድረግ አሳይቷል። በአል-በቀራህ ምዕራፍ ውስጥ ይህንኑ የሚያረጋግጡ አምስት ምሳሌዎች ተመልከተዋል።

አንደኛው ምሳሌ:- የነቢዩ ሙሣ (ሰ.ዐ.ወ) ሕዝቦች አላህን በዓይኖችን ካላየን በስተቀር አናምን ባሉ ጊዜ አላህ (ሱ.ወ) ገድሏቸው እንደገና አስነስቷቸዋል።

96 ለል- ተጋብ /64/፡ 7

ይህን በግለመልክት አላህ (ሱ.ወ) ለአስራሌል ልጆች እንዲህ ብሏል:-

﴿ وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ لِلَّهِ جَهْرَةً، فَآخَذْنٰكَمُ الصَّاعِقَةُ، وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ، ثُمَّ بَعَثْنَاكَم مِّنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ البقرة: ٥٤ - ٥٦

« ሙላ ሆይ! አላህን በግልጽ እስከምናይ ድረስ ላንተ በፍጹም እናምናለሁም ባላችሁም ጊዜ (አስታውሱ)፤ እናንተም እየተመለከታችሁ መብረት ያዘችሁ፤ (ለባዎቹ ምርጫችሁ ሞት)። ከዚያም ታመለጉ፤ ማን ድ ከሞታችሁ በኋላ እስከላናችሁ።»⁹⁷

ሁለተኛው ምሳሌ:- የአስራሌል ልጆች ከመከላከላቸው ገዳዩ ሳይታወቅ ሞት የተገኘውን ሰው ታሪክ የግለመልክት ሲሆን የጌቱን ገዳይ ለግወት አላህ ባዘዛቸው መሠረት ላም አርደው በላግ ከረል አካል ግቱን ሲመቱ ግች ሕይወት ዘርፉ ገዳዩ ግን እንደሆነ ተናግሯል። ይህን ለስመልክተ አላህ (ሱ.ወ) ቁርአን ውስጥ እንዲህ ብሏል:-

﴿ وَإِذْ قُلْتُمْ نَفْسًا فَاذْهَبْ فِيهَا، وَلِلَّهِ مَخْرَجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ، فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَىٰ، وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴾ البقرة: ٧٢ - ٧٣

« ነፍሱንም በገዳላችሁና በርዕያ (ገዳይ) በተከራከራችሁ ጊዜ (አስታውሱ)፤ አላህም ትደብቁት የበረራችሁትን ሁሉ ገላጭ ነው። (በድኑን) በከፊሉ ምት እልገ፤ (መትትምና ተነሳ ገዳዩንም ተናገረና ሞት)፤ እንደዚሁ እንደሆነ ስለነሳል፤ ታውቁም ማን ድ ታምራቱን ያሳችኋል።»⁹⁸

97 አለ-ፅፋህ /2/: 54-56

98 አለ-ፅፋህ /2/: 72-73

ሦስተኛው ምዕሉ:- ሞትን ለመሸሽ በሺዎች የሚቆጠሩ ሆነው ከአገራቸው የወጡትን ሰዎች ታሪክ የተመለከተ ሲሆን እነዚህን ሰዎች አላህ ከገደላቸው በኋላ እንደገና ቀስቅሷቸዋል። ይህንኑ በግስመልክት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿الَمْ تَرَى إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ
حَزْرَ الْمَوْتِ، فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مَوْتُوا، ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو
فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ، وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ﴾
البقرة: ٢٤٣

« ወደ እነዚያ እነርሱ ብዙ ሺሕ ኾነው ሞትን ለመቆራት ከሀገራቸው ወደ ወጡት ሰዎች ዕውቀትህ አልደረሰም? አላህም እነርሱ ሙቱ አላቸው፤ (ሞቱም)፤ ከዚያም ሕያው አደረጋቸው፤ አላህም በሰዎች ላይ ባለችርታ ነው፤ ገን አብላኛዎቼ ሰዎች እያመለከትም። » 99

አራተኛው ምዕሉ:- በአንዲት የወደመች ከተማ ውስጥ ሲያልፍ ይህች የጠፋች ከተማ እንዴት ዳግም መቀስቀስ ትችላለች ብሎ በግራሞት የተናገረውን ሰው ታሪክ የሚመለከት ነው። አላህ (ሱ.ወ) ይህን ሰው አንድ መቶ ዓመት ሞቶ እንዲቆይ ካደረገው በኋላ እንደገና የቀስቀሰው መሆኑን እንደሚከተለው ተናግሯል:-

﴿أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا
قَالَ: أَنَّى يُحْيَى هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا، فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِئَةَ عَامٍ
ثُمَّ بَعَثَهُ، قَالَ: كَمْ لَبِثْتُ؟ قَالَ: لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْدَ يَوْمٍ﴾

قال: بل لبنت مئة عام فانظر إلى طعامك وشرابك لم
يتسنه وانظر إلى حمارك ولنجعلك آية للناس وانظر إلى
العظام، كيف ننشزها، ثم نكسوها لحما؟ فلما تبين له
قال: اعلم ان الله على كل شئ قدير ﴿البقرة: ٢٥٩﴾

« ወይም ያንን በከተማ ላይ እርሷ በጠራዎች ላይ የወደቀች ስትኾን ያለፈውን
ሰው ብጤ፡ (አላየህምን?)፡- ይህችን (ከተማ) ከሞተች በኋላ አላህ እንዴት ሕያው
ያደርጋታል? አለ፤ አላህም ገደለው፤ ሙቱ ዓመትን (እቀየውም)፤ ከዚያም
አሰነሳው፡- ምን ያህል ቀየህ? አለው፤ እንድን ቀን ወይም የቀንን ከፊል ቀየሁ
አለ፤ አይደለም ሙቱን ዓመት ቀየህ፤ ወደ ምግብህና ወደ መጠጥህም ያልተለወጠ
ሲኾን፤ ተመልከት፤ ወደ አህያህም ተመልከት፤ ለሰዎችም እስረጅ እናደርገህ
በንድ፤ (ይህንን ሠራን)፤ ወደ ዐፅዋቸው እንዴት እንደምናሰነሳት ከዚያም ሥጋን
እንደምናለብላት ተመልከት፤ አለው፤ ለርሱም (በግየት) በተገለ ጸለት ጊዜ፡-
አላህ በነገሩ ሁሉ ላይ ቻይ መኾኑን ዐውቃለሁ፤ አለሁ» 100

አምስተኛው ምሳሌ፡- ተወዳጁ ነቢዩ ኢብራሂም (ሰ.ዐ.ወ) ፣ አላህ
(ሱ.ወ) ሙታንን እንዴት እንደገና እንደሚያሰነሳ እንዲያሳያቸው የለመት
በትን ሁኔታ የሚመለከት ታሪክ ነው። በዚህ መሠረትም አላህ (ሱ.ወ) አራት
ወፎችን አርደው በመበለት በአካባቢያቸው በነበሩት ተራሮች ላይ የወፎቹን
ሥጋ እንዲያስቀምጡ ኢብራሂምን አዘዛቸው። ኢብራሂም የታዘ ዙትን
ከፈጸሙ በኋላ ወፎቹን ሲጣሩ በተራሮች ላይ የተበታተኑ አካሉ ቻቸው
እየተገጣጠሙ ወደ ኢብራሂም እየሮጡ መጡ።

ይህንኑ አስመልክቶ አላህ (ሱ.ወ) ቁርአን ውስጥ እንዲህ ብሏል፡-

﴿ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ ۖ قَالَ أُولِمُ تَوَظَّنْ ۚ قَالَ بَلَىٰ ۖ وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي ۚ قَالَ فِخْذْ

أربعة من الطير فصرهن إليك، ثم اجعل على كل جبل
منهن جزءاً ثم ادعهن يأتينك سعياء، واعلم ان الله عزيز

حكيم ﴿القرة: ٢٦٠﴾

« ኢብራሂም ጌታዬ ሆይ! ሙታንን እንዴት ሕያው እከደምታደርግ አላየኝ ባለ ጊዜ፡ (አስታውስ! አላህ)፡- አላመንክምን? አለው፤ እድደለም (እምኛለሁ) ፤ ገን ልቤ እንዲረጋ ነው አለ፤ (አላህም)፡- ከዘራሪዎች (ከወፎች) አራትን ያዝ፤ ወደ እንተም ሰብስባቸው፤ (ቀራርጣቸውም)፤ ከዚያም በየቦታው ሁሉ ላይ ከነርሱ ቁራጭን አድርገ፤ ከዚያም ጥራቸው፤ ፈጥነው ይመጡሃልና፤ አላህም እሸናፈ ጥበበኛ መኾኑን ዕውቅ አለው» 101

እነዚህ ሙታንን እንደገና ወደ ሕይወት መመለስ የሚቻል መሆኑን በተጨማሪ የሚያሳዩ ምሳሌዎች ናቸው። ቀደም ሲል ለመርየም ልጅ ለዒላ ሙታንን በአላህ (ሱ.ወ) ፈቃድ ከመቃብር በማስነሳት የሰጠውን ተአምራት አውስተናል።

ሕሊናዊ ማስረጃው ደግሞ በሁለት ይከፈላል

እንደ፮፡- አላህ (ሱ.ወ) ሰማያትንና መረትን በውስጣቸው ያሉትን ፍጥረታት በአጠቃላይ ከመጀመሪያው የፈጠረ አምላክ ነው። ፍጥረታትን መጀመሪያ ማስገኘት የቻለ ፈጣሪ እንደገና ከጠፉ በኋላ መልሶ ማስገኘት አይላነውም። ይህንኑ በማስመልከት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡-

﴿و هو الذى يبدأ الخلق ثم يعيده، وهو أهون عليه﴾

الروم: ٢٧

﴿ كما بدأنا أول خلق نعيده، وعدا علينا، إنا كنا

فاعلين ﴾ الأنبياء: ١٠٤

« እርሱም፤ ያ ሙፍጠርን የጊደፍር፤ ከዚያም የጊመለሰው ነው፤ እርሱም (መለሱ) በርሱ ላይ በግም ገር ነው፤ ... » 102

« ... የመጀመሪያን ፍጥረት እንደ ጀመርን፤ እንመለሳለን፤ (መፈጸሙ) በኛ ላይ የኾነን ቀጠሮ ቀጠርን፤ እኛ (የቀጠርነውን) ሠራዎች ነን » 103

አጥንተኞች በሰብሰው ትቢያ ከሆኑ በኋላ እንዴት ተመልሰው ሕይወት ሊዘፋ ይችላሉ ብለው ለጊጠይቁ ወገኖች የጊከተለው መልስ እንዲሰጣቸው ሲያዝ አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ قل يحييها الذي أنشأها أول مرة، وهو بكل

خلق عليم ﴾ يس: ٧٩

« ያ በመጀመሪያ ጊዜ (ከእያንተ) ያሰነኛት ሕያው ያደርጋታል፤ እርሱም በፍጡሩ ሁሉ (ኹንታ) ዐዋቂ ነው፤ በለው » 104

ሁለተኛ:- ምንም ዓይነት ዕጸዋት የሌለበት ምድርበዳ መሪት ላይ ዝናም ዘንቦ ከሁሉም ጉዣ አረንጓዴ ተክል የለመለመበት ሕያው መሪት ይሆናል። ይህን ሕይወት አልባ ደረት መሪት ሕያውና ለም መሪት ግድረገ የጊችል አምላክ መታገን እንደገና ለመቀስቀስ ችይ ነው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ ومن آياته أنك ترى الأرض خاشعة، فإذا أنزلنا عليها الماء

اهتزت، وربيت، إن الذي أحيانا لمحيى الموتى، إنه على كل

شئ قدير ﴾ فصلت: ٢٩

102 አል-ፋፍ / 30/፡ 27

103 አል-አንቢያ / 21/፡ 104

104 ያሊፖ / 36/፡ 79

﴿ ونزلنا من السماء ماء مباركا، فأنبتنا به جنات وحب الحصيد،
والنخل باسقات لها طلع نضيد، رزقا للعباد، وأحيينا به بلدة ميتا
كذلك الخروج ﴾ ٩٠ - ٩٠:ق

« እንተ ምድርን ደረት ሾና ግዛትህ ከምልክቶቹ ነው፤ በርዕያ ላይ ውሃን
ባዕረድን ጊዜ፤ (በቡቃያዎች) ትላውላለች፤ ትነፋለች፤ ያ ሕያው ያደረጋት
ጌታ በእርግጥ ሙታንን ሕያው አድራጊ ነው፤ እርሱ በነገሩ ሁሉ ላይ ችይ
ነውና» 105

« ከሰግይዎ ብሩክን ውሃ እወረድን፤ በርሱም አትክልቶችንና የግታዉድን
(አዝመራ) ፍራ እበቀልን» ዘምባባንም ረዣዥም፤ ለርዕሷ የተደራረበ እንቡጥ
ያላት ስትሾን (አበቀልን) = ለባርቄ ሊላይ ትሾን ዘንድ (አዘጋጅናት)፤ በርሱም
የሞተችን እገር ሕያው አደረገንበት፤ (ከሙቃብር) ሙውባትም እንደዚሁ
ነው» 106

ከሐት ጉዳና ከተሳነቱ ሰዎች መካከል ከፈሉ የሙቃብር ውስጥ
ሊቃይንና ተድላውንም በግስተባበል ከተለመደው ሕግ ውጭ የሆነ ሊሆን
የማይችል ነው፤ አንዱ ሙቃብር ቢከፈት እንደነበረ ሆኖ እናንኛለን እንጂ
ስፋትም ይሁን ጥበት ጨምሮ እናንኘውም በግሏ አባባል ጠመዋል»

ይህን አባባል ሸሪዓው ነባራዊው ሁኔታና ሕሊናዊ ግስረጃ የግያስ
ተባብሉት ቅጥፈት ነው»

የሸሪዓውን ግስረጃ በተመለከተ የሙቃብር ውስጥ ሥቃይና ደስታ
ስለመኖራቸው በመጨረሻው ቀን ከግመን ሥር በግጠቃለሉ ጉዳዮች
ውስጥ በ«ለ» ውስጥ ቁርአናዊ አንቀጾችና ነቢያዊ ሐዲሶች ግስፈራችን
ይታወሳል» በተጨማሪም የግስተለውን ነቢያዊ ሐዲስ እናንኛለን:-

105 ሐ.ግም አላስጅላህ /41/: 39

106 ታሩ /50/: 9-11

(خرج النبي صلى الله عليه وسلم من بعض حيطان المدينة، فسمع صوت انسانين يعذبان فى قبورهما.. أن أحدهما كان لا يستتر من البول ((وفى رواية من بوله)) وأن الآخر كان يمشى بالنميمة) رواه البخارى

« ነቢዩ (ሲ.ዐ.ወ) ከመዲና አፐሮች ወጥተው ሁለት ሰዎች መቃብር ውስጥ ሲሰቃዩ ድምጻቸውን ሰሙ... አንደኛቸው ከሽንቱ የግደጠበት ነበር፡ ሌላኛው ደገፕ አሳባቂ (ሰውን የሚያጣላ ነገር አመላላሽ) ነበር። »¹⁰⁷

ተጨማሪም ሁኔታ በተመለከተ ደግሞ አንድ ሰው ተኝቶ በሕልሙ በጣም ሰፊ በሆነ ቦታ ላይ ሆኖ ሲደሰትና ሲዝናና ሊያይ ይችላል። ወይም ጠባብ አስጨናቂና ሥቃይ በመላበት ቦታ ውስጥ ሲሰቃይ ሊያይ ይችላል። ምናልባትም አንዳንድ ጊዜ በሕልሙ ምክንያት ከእንቅልፉ የሚነሳበት ሁኔታም ይኖራል። ይህ ሁሉ ሊሆን ግን መኝታው ላይ እንደነበረ እቤቱ ውስጥ እንዳለ መሆኑ ይታወቃል። ሞትም የእንቅልፍ ወንድም ነው። አላህ (ሱ.ወ) ለዚህ ነው እንዲህ ያለው፡-

﴿ الله يتوفى الأنفس حين موتها، والتي لم تمت فى منامها فيمسك التى قضى عليها الموت ويرسل الأخرى إلى أجل مسمى ﴾ الزمر: ٤٢

« አላህ ነፍሶችን በሞታቸው ጊዜ፤ ይወስዳል፤ የችንም ያልሞተችውን በእንቅልፍ ጊዜ፤ (ይወስዳታል)፤ ታዲያ የችን ሞትን የረረደባትን ይይዛታል፤ ሌላይቱንም እስከ ተወሰነ ጊዜ ድረስ ይለቃታል፤... »¹⁰⁸

107 ቡዌሪ የጠበቀ ሐዲስ

ሕሊናዊ ማሰረጃን በተመለከተ ደግሞ አንድ ሰው ተጃቶ ከነባራዊው ሁኔታ ጋር ሙሉ በሙሉ የተጣጣመ እውነተኛ ሕልም ያያል። ምናልባትም ነቢዩ ሙሐመድን (ሰ.ዐ.ወ) እንዳሉ በዚህች ዓለማዊ ሕይወት በነበሩበት ጊዜ በነበራቸው አኳኋን ሆነው ያያቸዋል። ነቢዩን በዚህ ሁኔታ ያየ ሰው ደግሞ በትክክል ነቢዩን በእውን እንዳየ ይቆጠራል። ይህ ሁሉ ሲሆን ግን ሕልሙን ያየው ሰው እቤቱ ውስጥ መጃታው ላይ ጸኅዲሉ ሆኖ ነው። ይህ ሁኔታ በዓለማዊ ጉዳዮች ውስጥ የሚሆን እስከሆነ ድረስ ከወዲያኛው ዓለም ጉዳዮች ጋር በተያያዘ መልኩ የማይቻልበት ምን ምክንያት ይኖራል?

ሚቹ የተቀበረበት መቃብር ቢከፈት መቃብሩ ሰፋትም ሆነ ጥበት ሳያሳይ ልክ እንደነበረ ይታያል በሚለው አባባላቸው ላይ ለተመረኮቱት ከተለያዩ አንጻር ምላሽ ይሰጣቸዋል።

አንደኛ:- ሽሪዓው ያረጋገጠውን ነገር እንዲህ ባሉ ተራ ውዥንብሮች መቃወም አይፈቀድም። ተቃዋሚው ሰው ሽሪዓው ይዟቸው የመጣቸውን እውነታዎች በሚገባ ቢያስተውል ውዥንብሮቹ ውዳቂ መሆናቸውን ይረዳል።

ሁለተኛ:- የመቃብር ዓለም ሕይወት (በርዘኸ) ጉዳዮች ከሕዋሳዊ ግንዛቤ ውጭ የሆኑና በሰው ግንዛቤ ሥር ሊውሉ የማይችሉ ጉዳዮች ናቸው። እነዚህ ጉዳዮች ዘሰው ግንዛቤ ሥር የሚውሉ ቢሆኑ ኖሮ ከሕሳዊ ዕውቀት በራቀው (በጓደኝ) ማመን ጥቅም የለሽ በሆነ ነበር። ባላቶት ነገር በሚያምኑ ምዕመናንና በከሐዲዎች መካከልም ልዩነት ባልኖረ ነበር።

ሦስተኛ:- የመቃብር ውስጥ ሥቃይና ደስታን የመቃብሩን መስፋትና መጥበብ መረዳት የሚችለው ሚቹ ብቻ ነው። ልክ አንድ ሰው ተጃቶ አስደሳችና ሰፊ ቦታ ውስጥ ሆኖ ወይም ጠባብና አስጨናቂ ቦታ ውስጥ ሆኖ በሕልሙ ሲመለከት እንደሚሆነው ማለት ነው። ሌላው ሰው የተኛው

ገለበጥ እቤቱ ውስጥ መገኘቱ ላይ እንደነበረ ምንም ለውጥ ያላሳየ መሆኑን ነው የሚረዳው። ነቢዩ (ሰ.ዕ.ወ) ከአላህ (ሱ.ወ) ራዕይ (ወሕይ) ሲተላለፍላቸው ከባልደረቦቻቸው (ከሰሐቦቹ) መካከል ሆነው ይሰሙ ነበር። ሰሐቦቹ ግን ምንም አይሰሙም ነበር። አንዳንድ ጊዜም መልአክ በሰው ተመስሎ ወሕዩን ያስተላልፍላቸዋል። ሰሐቦቹ ግን መልአኩን አያዩም፤ አይሰሙትም።

አራተኛ:- የሰዎች የግንዛቤ ደረጃ አላህ (ሱ.ወ) በሚሰጣቸው የግንዛቤ ደረጃ ብቻ የተገደበ ነው። ስለዚህ ሁሉንም ነገር ሊያውቁና ሊገነዘቡ አይችሉም። ሰባቱ ሰማያትና መራት በውስጣቸው ያሉት ፍጥረታት በሙሉ አላህን (ሱ.ወ) ያጠራሉ፤ ያወድሳሉ። ይህን ውዳሴ አንዳንድ ጊዜ አላህ (ሱ.ወ) ከፍጡራት መካከል ለሻው ያሰማል። ይሁን እንጂ ይህ የፍጥረት ዓለም ውዳሴ ከኛ ግንዛቤ ውጭ ነው። ይህንን በማስመልከት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿تَسْبِحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِحُ بِحَمْدِهِ، وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ﴾¹⁰⁹ ^{الاسراء: ٤٤}

« ሰባቱ ሰማያትና ምድርም በውስጣቸውም ያለው ሁሉ ለርሱ ያጠራሉ፤ ከነገርም ሁሉ ከማመልከን ጋር የሚያጠራው (የሚያወድሰው) እንጂ አንድም የለም፤ ግን ግጥራታቸውን አታውቁትም፤ ... »¹⁰⁹

ሰይጣኖችና ጋኔንም እንደዚሁ ምድር ላይ ይሄዳሉ ይመላለሳሉ። ጋኔኖች ነቢዩ (ሰ.ዕ.ወ) ዘንድ ቀርበው ነቢዩ የሚያነቡትን ቁርአን ካዳመጡ በኋላ ወደ ወገኖቻቸው ተመልሰው የሰሙትን መልክተ እስላም አስተ

109 ለሉ- ሊባራክ /17/: 44

108 ለሉ- ዙሙር /39/: 42

ላልፈዋል። ይህ ሁሉ ገን ከኛ ገንዛቤ ውጭ ነው። አላህ (ሱ.ወ) ይህንኑ በግለሙልከት እንዲህ ብሏል፡-

﴿ يَا بَنِي آدَمَ لِيَفْتَنَنَّكَمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكَم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيرَهُمَا سَوْآتُهُمَا، إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِّنْ حَيْثُ لَا تَأْثُرُونَهُمْ، إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾
الأعراف: ٢٧

« የአዳም ልጆች ሆይ! ሰይጣን አባትና እናታችሁን ሀፍረተ ገላቸውን ሊያሳያቸው ልብሶቻቸውን ከነሱ የገፈፋቸው ሊኾን ከገነት እንዳውጣቸው ሁሉ እናንተን አይጥክራችሁ፤ እነሆ እርሱ ከነበራዊቱ ከግታፍጥቸው ሥፍራ ያዩዋችኋልና፤ እኛ ሰይጣናትን ለነዚያ ለግያምኑት ወዳጆች አድርገናል።» ¹¹⁰

ሰዎች ሁሉንም የተፈጥሮ ክስተት ከገንዛቤያቸው ሥር ግዋል የግይችሉ እስከሆኑ ድረስም ከሕዋሳት የራቁና በሽሪዓው የተረጋገጡ ጉዳዮችን ለራሳቸው ስለማይገነዘቡ ብቻ ግስተባበል አይፈቀድም።

በቀደር ማመን

በ «ቀደር» ማመን አላህ (ሱ.ወ) በነባር ዕውቀቱና በጥበቡ መሠረት በተፈጥሮ ውስጥ የሚከሰቱ ክስተቶችን በሙሉ ጥንቱ ወሰኖ ማስቀመጡን ማመን ማለት ነው።

በቀደር ማመን አራት ነጥቦችን ያጠቃልላል

አንደኛ:- አላህ (ሱ.ወ) ነገሮችን ሁሉ ከራሱ ሥራዎች ጋር የተያያዙትንም ሆነ ከፍጡራት ጋር የተሳሰሩትን በጥቅሉና በዝርዝር መጀመሪያና መጨረሻ በሌለው ሁኔታ የሚያውቅ መሆኑን ማመን።

ሁለተኛ:- ይህን ሁሉ አላህ (ሱ.ወ) በተጠበቀው ሰሌዳ (ለውሒል መሕፋዝ) ላይ የጻፈው መሆኑን ማመን።

እነዚህን ሁለት ነጥቦች አስመልክቶ አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ألم تعلم أن الله يعلم ما فى السموات والأرض، إن ذلك فى كتاب، إن ذلك على الله يسير﴾ الحج: ٧

« አላህ በሰማይና በምድር ውስጥ ያለን ሁሉ በእርግጥ የሚያውቅ መጥኑን አታውቅምን? ይህ በመጽሐፍ ውስጥ /የተመዘገበ/ ነው፤ ይህ በአላህ ላይ ገር ነው።» 111

መ-ሰሊም ፀብደላህ ብን ፀምር ብን አልዓሰን በመጥቀስ በዘገዙት መሠረት ነዚዩ (ሰ.ሀ.ወ) እንዲህ ብለዋል:-

كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ <<

رواه مسلم

« አላህ የፍጥረታትን ወላጅዎች ሰማያትንና መሬትን ከመፍጠሩ ከፃምላ ሺህ ዓመት ቀደም ብሎ ነው የጻፈው (የወሰነው)።» 112

ሦስተኛ:- ከአላህ ሥራ ጋር የተያያዙም ሆነ ከፍጡራት ድርጊት ጋር የተያያዙ ከስተቶች በሙሉ በአላህ (ሱ.ወ) ፈቃድና በርሱ መሻት ብቻ የሚፈጸሙ መሆናቸው ማመን። አላህ (ሱ.ወ) ከራሱ ሥራ ጋር የተያያዘውን አስመልክቶ እንዲህ ብሏል:-

﴿وَرَبِّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾ القصص: 78

﴿وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ إبراهيم: 27

﴿هُوَ الَّذِي يَصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ﴾ آل عمران: 6

« ጌታህም የሚሻውን ይፈጥራል፤ ይመርጣልም፤ ለነሱ (ለሰዎች) ምርጫ የላቸውም፤...» 113

« ... አላህም የሚሻውን ይሠራል።» 114

« እርሱ ያ በማሕፍት ውስጥ እንደሚሻ አድርጎ የሚቀርጻችሁ ነው።...» 115

111 አል-ሐጅ /22/፡70

112 መ-ሰሊም የዘገዙት ሐላስ

113 አል-ቀላስ /28/፡68

114 ኢብራሂም /14/፡27

115 አሊ-ጊምራን/3/፡6

የፍጡራን ሥራ አስመልክቶ አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ولو شاء الله لسلطهم عليكم فلقاتلوكم﴾ النساء: ٩٠

«... አላህም ሆኖ ነር በእናንተ ላይ ጋይል በሰጣቸውና በተጋደሉዎችሁም።»¹¹⁶

﴿ولو شاء الله ما فعلوه فذرهم وما يفترون﴾ الأنعام: ١٢٧

«... አላህም በሻ ኖሮ ባልወሩት ነበር፤ በተጥፈታቸውም ጋር ተዋቸው።»¹¹⁷

አራተኛ:- ፍጥረታት በሙሉ በማንነታቸው በባህሪያቸውና በአጠቃላይ እንቅስቃሴያቸው ሁሉ የአላህ (ሱ.ወ) ፍጡራን መሆናቸውን ማመን። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿الله خالق كل شيء وهو على كل شيء وكيل﴾ الزمر: ٦٢

﴿هو خلق كل شيء فقدره تقديراً﴾ الفرقان: ٢

«አላህ የነገሩ ሁሉ ፈጣሪ ነው። እርሱም በነገሩ ሁሉ ላይ አስተናባሪ ነው።»¹¹⁸

«... ነገሩንም ሁሉ የፈጠረና በትክክልም ያዘጋጀ ነው።»¹¹⁹

ነቢዩ ኢብራሂም (ሰ.ዐ.ወ) ለሕዝባቸው የሰጡትን መልስ በመጥቀስ አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿والله خلقكم وما تعملون﴾ الصافات: ٩٦

116 አል-ኒላ/4/፡ 90

117 አል-ኦንዓም/6/፡ 137

118 አል-ኡሙሮ/39/፡ 62

119 አል-ፋሮቃን/25/፡ 2

« አላህ እናንተንም የምትሠሩትንም የፈጠረ ሲኾን። » 120

ከላይ በገለጽነው መሠረት በቀደር ግመን አንድ ሰው በፍላጎቱ በግፈጽግቸው ድርጊቶች ላይ ውሳኔና ችሎታ ያለው መሆኑን አይጻረርም። ሸሪዓውና ነባራዊ ሁኔታ የዚህን አንጻራዊ ነጻነት ወሳኝነት ያረጋግጡ ሊታልፍ።

የሸሪዓውን ግረጋገጫ በተመለከተ ስለሰው ፍላጎት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا﴾
﴿فَاتُوا حَرِّكُمْ أَنِّي سَنَنْتُمْ﴾ البقرة: ٢٢٣

« .. የሻውም ሰው ወደጌታው መመለስን ይደግጋል። » 121

« ... እርሻችሁንም በፈለጋችሁት ሽጌታ ድረሱ!... » 122

ችሎታን ለስመለከተም አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿فَاتُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا﴾ التباين: ١٦
﴿لَا يَكْفِ لِلَّهِ نَفْسًا إِلَّا وَسْعُهَا، لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ﴾

البقرة: ٢٨٦

« አላህንም የቻላችሁትን ያከል ፍፋት! ትፅዛዛን ሰሙም! ታዘዙም! ... » 123

« አላህ ነፍሱን ከችሎታዋ በላይ አያስገድዳትም! ለርስዋ የሠራቺው አላት። በርስዋም ላይ ያፈራቺው (ጋጢአት) አለላት። ... » 124

120 አላ- ያፋት /37/: 98

121 አላ-ጠላ /78/: 39

122 አላ- በቀራህ /2/: 223

123 አላ-ተጋሉን /64/: 18

124 አላ- በቀራህ /2/: 288

ነባራዊውን ግብረኛ በተመለከተ ደገሞ ግንኛውም ሰው በፍላጎቱ የመሥራት የመተው ነጻነትና መሻት ወይም ውሳኔና ፍላጎት ያለው መሆኑን ያውቃል። በፍላጎቱ የሚፈጽማቸውን እንደ መሄድ ያለውንና ከፍላጎቱ ውጭ የሚከሰተውን እንደ መንቀጥቀጥ ያለውን የሚለየውም በዚሁ የመሻት ነጻነት ነው። ይሁን እንጂ ያንድ ሰው ፍላጎት ወይም ግሻትና ችሎታው በአላህ (ሱ.ወ) መሻትና ችሎታ ብቻ የሚከሰቱ ናቸው። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ لمن شاء منكم أن يستقيم، وماتشاورن إلا أن يشاء الله رب العالمين ﴾ التكوين: ٢٨ - ٢٩

« ከናገተ ቀጥተኛ መቼንን ለሻ ሰው (መገሥጫ ነው)። የግላግት ጌታ አላህ ካልሻም ለትቹም። » 125

ዩኒቨርሱ በሙሉ የአላህ ንብረትና ግዛቱ በመሆኑ በግዛቱ ውስጥ ከርሱ ዕውቀትና መሻት ውጭ የሚሆን ምንም አይኖርም።

ከላይ በገለጽነው መሠረት በቀደር ግመን አንድ ሰው ገደታዎቹን ለመተው ወይም ኃጢአት ለመሥራት ግመካኛና ግብረኛ ሊሆን አይችልም። ስለዚህም በዚህ ግመካኛቱ በተለያዩ መንገዶች ውድቅ ነው:-

አንደኛ:- አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ سيقول الذين أشركوا لو شاء الله ما أشركنا ولا آباؤنا ولا حرمنا من شيء، كذلك كذب الذين من قبلهم حتى ذاقوا بأسنا

قل هل عندكم من علم فتخرجوه لنا؟ ان تتبعون إلا الظن وان
 أنتم إلا تخرصون ﴿ الأنعام: ١٤٨ ﴾

« እነዚያ ያጋሩት፤ አላህ በሻ ኖሮ እኛም አባቶቻችንም ባላጋራን ነበር፤
 አንፋችንም ነገር እርም ባላደረግን ነበር፤ ይላሉ፤ እንደዚሁ (እነዚህ እንደጥቡ)
 እነዚያ ከበፊታቸው የነበሩት፤ ብርቁ ቅጣታችንን እስከ ቅጥሱ ድረስ አስተ
 ባበሉ፤ ለኛ ታላላቅልን ዘንድ (ግጋራታችሁን ለመውደዱ) እናንተ ዘንድ ፅውቀት
 አለን? ፕሮግራን እንጅ ሌላ አትከተሉም፤ እናንተ ጥቦዎች እንጂ ሌላ
 አይደላችሁም በላቸው» 126

በቀደር (በአላህ መሻት) ግመካኝታቸው ተቀባይነት ቢኖረው ኖረው
 አላህ ቅጣቱን ባላቀመላቸው ነበር።

ሁለተኛ:- አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ رسلنا مبشرين ومنذرين لئلا يكون للناس على الله حجة بعد
 الرسل وكان الله عزيزا حكيما ﴾ النساء: ١٦٥

« ከመልከተኞቹ በኋላ ለሰዎች በአላህ ላይ አስረጅ እንዳይኖር፤ አብላራዎችና
 አስፈራሪዎች የኾኑን መልከተኞች (ላከን)፤ አላህም እሸናፊ ፕሮባኖ ነው» 127

ቀደር ለአጥፊዎች (ለሕግ ተላላፊዎች) ግመካኛ አስረጅ ቢሆን ኖሮ
 መልከተኞች በመላካቸው ውድቅ ባልተደረገ ነበር። ከነዚያቱ መላክ በኋላ
 የተፈጸመው ጥፋትም በአላህ መሻት የተከሰተ ነውና።

126 አሉ- አንገም /6/: 148

127 አሉ- ጳላላ /4/: 165

ሦስተኛ:- ቡሽሪና ሙስሊም ዐሊይ ብን አቢ ጧሊብን በመጥቀስ የዘገቡት ቀጥሎ የተመለከተው የነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) ሐዲስ:-

(ما منكم من أحد إلا قد كتب مقعده من النار أو من الجنة. فقال رجل من القوم: ألا نتكل يا رسول الله؟ فقال: لا تعملوا فكل ميسر، ثم قرأ):

« ከናንተ መካከል መቀመጫው ከእሳት ውስጥ ወይም ከገነት ውስጥ ያልተጻፈ (ያልተወሰነ) አንድም ሰው የለም» የአላህ መልክተኛ ሆይ! በዚያው በተወሰነው ላይ ተመርኩዘን እንቀመጥ ወይ? ብሎ ከተሰበሰበው መካከል አንድ ሰው ሲጠይቅ:- « የለም ሥሩ! ሁሉም ለተፈጠረሉት ነገር የተገራ (የተመቻቸ) ነውና»

አሉና የሚከተለውን የአላህ ቃል አነበቡ:-

﴿ فَمَا مِنْ آعْطَى وَآتَقَى [الليل: ١٨

« ያ የሚጥራራ ኾና ገንዘቡን (ለድኾች) የሚሰጠው»¹²⁸

በዚህም ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) ሁሉም ሰው ግዴታውን እንዲፈጽም በግዘዝ በቀደር ግመካኘትን ከረከባል።

128 አል- ልዩል /92/: 18

አራተኛ:- አላህ (ሱ.ወ) ባሪያውን ይህን ሥራ ይህን አትሥራ ብሎ አዞታል። ያዘዘውም የሚችለውን ብቻ ነው። እንዲህ በማለት:-

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ التغابن: ١٦
﴿لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ البقرة: ٢٨٦

« አላህንም የቻላችሁትን ያክል ፍሩት! ... » 129

« አላህ ነፍሱን ከችሎታዋ በላይ አያስገድዳትም! ... » 130

አንድ የአላህ ባሪያ በሥራዎቹ ላይ ተገዳጅ (ምንም የመሥራትና የመተው ነጻነት የሌለው) ቢሆን ኖሮ ሊወጣው የማይችል ከአቅሙ በላይ የሆነ ግዴታ በተጣለበት ነበር። ይህ ደግሞ መሠረት የሌለው ውድቅ ነገር ነው። ስለዚህም ባለማወቅ ወይም በመዘንጋት ወይም ተገዶ ጋጢአት ቢፈጽም ምክንያት አለውና አይጠየቅበትም።

አምስተኛ:- የአላህ ቀደር (መሻት) ነገሩ ከተከሰተ በኋላ ብቻ የሚታወቅ ድብቅ ምስጢር ነው። ያንድ ሰው ፍላጎት (ውሳኔ) አንድን ሥራ የሚቀድም በመሆኑ ያን ሥራ ለመሥራት ያለው ፍላጎት የአላህን ቀደር በማወቅ ላይ የተመሠረተ አይደለም። በዚህም በቀደር ማመካከት ይወገዳል። በማያ ውቁት ነገር ማመካከት ወይም የማያውቁትን በአስረጅነት ማቅረብ አይቻልምና።

ስድስተኛ:- የሰው ልጅ በዓለማዊ ጉዳዮቹ የሚስማማውን ለማግኘት ሲጓጓና የሚስማማውን ትቶ ወደማይስማማው የማይዞር መሆኑን እንመልከታለን። በዚህ በኩል በቀደር አያመካክም። በሃይማኖታዊ ጉዳዮች ውስጥ ግን ከሚጠቅመው ነገር ወደሚጉዳው ነገር በመዞር በቀደር ለምን ያመካክሻል? ሁለቱ ነገሮች አንድ ዓይነት አይደሉም??!

129 አል-ተሳታፊ /64/: 16
130 አል-በቀራህ /2/: 286

ይህን የሚያብራራ ምሳሌ እነሆ፡- አንድ ሰው ሁለት መንገዶች ኖሮት አንደኛው ገድያ፣ ዝርፊያ ፣ የመብቶች መደረር፣ ፍርሃትና ረሃብ ወደ ለፈነበትና ሙሉ በሙሉ ሥርዓተ አልበኝነት ወደ ነገሠበት አገር የሚወስድ መንገድ ነው። ሁለተኛው መንገድ ደግሞ ሙሉ በሙሉ ሥነ ሥርዓት ወደሰፈነበት፣ ጸጥታው የተረጋጋ፣ የተደላደለ ኑሮ የሚገኝበት የሰው ሕይወት ከብፍና ንብረቱ ወደሚከበርበት አገር የሚያደርስ መንገድ ነው። ከሁለቱ መንገዶች የትኛውን ነው የሚይዘው?

ሥነ ሥርዓትና ጸጥታ ወዳለበት የሚወስደውን መንገድ ነው የሚይዘው። ጤነኛ አእምሮ ያለው ሰው ሥርዓተ አልበኝነትና ስጋት ወዳለበት አገር የሚወስደውን መንገድ ይዞ በቀደር ሊያመካኝ በፍጹም አይችልም። ታዲያ በወዲያኛው ሕይወት (በአኸራ) ነገር የገነትን መንገድ ትቶ የእሳት ጉዳና በመምረጥ በቀደር ለምን ያመካኛል?

ሌላ ምሳሌ፡- አንድ ሕመምተኛ መድኃኒት ይታዘዝለትና ሳይወድ በግድ ይጠጠዋል። ከሚጉዱት የምግብ ዓይነቶች ይከለከልና እያሰረለገውና ነፍሱ እየታመጀች ይተወዋል። ይህ ሁሉ ለመዳንና ጤነኛ ለመሆን ሲባል ነው። በቀደር በማመካኘት ግን መድኃኒቱን ከመውሰድ አይታቀብም፤ ወይም የተከለከለውን ጉጂ የምግብ ዓይነት አይበላም። ታዲያ የሰው ልጅ አላህና ነቢዩ ያዘዙትን በቀደር በማመካኘት ለምን ይጥሳል? የከለከሉትንም በቀደር በማሳበብ ለምን ይፈጽማል?

ሰባተኛ፡- ግድታዎችን በመተው ወይም ኃጢአቶችን በመፈጸሙ በቀደር የሚያመካኘው ሰው፤ ሌላ ሰው ጥቃት ፈጽሞበት ገንዘቡን ቢወስድበት ወይም መብቱን ደፍሮ በቀደር ቢያሳብብና አትውቀለኝ ግፍ የፈጸም ኩብህ በአላህ ቀደር ነው ቢለው ምክንያቱን አይቀበልም። ታዲያ ሌላ ሰው በዋለበት ግፍና የመብት መዳረር ሁኔታ በቀደር ግላበቡን የማይቀበል እስከሆነ ድረስ እሱ ራሱ የአላህን (ሱ.ወ) መብት ተጋፍቶ ቀደርን በማመካኘት እንዴት ያቀርባል?!

የምዕመናን አዛዥ ሁመር ብን አልኸፈብ እጁ ሊቆረጥ የሚገባ ሌባ ተይዞ ቀረበላቸውና እጁ እንዲቆረጥ ያዛሉ። የምዕመናን አዛዥ ሆይ! ይቆዩኝ! እኔ የሰረቅሁት በአላህ ቀደር ነው አላቸው። ዑመርም፡- እኛም የምንቆርጠው በአላህ ቀደር ነው ግለታቸው ይነገራል።

በቀደር ማመን ከሚያስገኛቸው ጥቅሞች መካከል

አንደኛ፡- ሳቢያዎችን በመመርኮዝ ለሥራ ሲነሱ፤ ሁሉም ነገር በአላህ ቀደር (ውሳኔ) ብቻ የሚፈጸም በመሆኑ በሳቢያዎቹ ብቻ ላይ ሳይተማመኑ በአላህ (ሱ.ወ) ላይ መተማመን።

ሁለተኛ፡- አንድ ሰው የፍላጎቱን አግኝቶ ሲላካለት በራሱ ብቃት አለመኩራራትና አለመመጸደቅ። ስኬቱ ከአላህ (ሱ.ወ) በተገኘ ጸጋ እርሱ በወሰነው የድልና የበጎ ሳቢያዎች ውጤት ነውና። ራሱን በራሱ ማጥካሸትና ራሱን ማኮራራት ይህን የአላህ ጸጋ እንዳያመለግን ያዘናገዋል።

ሦስተኛ፡- በአላህ መሻትና በወሳኔዎቹ (በቀደር) ከሚፈጸሙት ጉዳዮች አንጻር የሚወደው ነገር ስለአመለጠው ወይም የማያስደስት ነገር ስለደረሰበት ሳይጨነቅ እርጋታና የሕሊና ዕረፍት ማስገኘት። የሰማያትና የምድሩ ንግሥና የግሉ በሆነው አላህ ውሳኔ የተፈጸመና ወደድንም ጠላንም የገደታ መፈጸም ያለበት ነገር ነውና። ይህንኑ በማስመልከት አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል፡ ما أصاب من مصيبة في الأرض ولا في أنفسكم إلا في كتاب

من قبل أن نبرأها إن ذلك على الله يسير، لكيلا تأسوا على ما فاتكم ولا تفرحوا بما آتاكم والله لا يحب كل مختال فخور

الحديد: ٢٢ - ٢٣

« በምድርም፣ በነፍሶቻችሁም፣ መከራ (ማንንም) አትነካም፡ ሳንፈጥራት በፈት በመጽሐፍ የተመዘገበት ብትኾን እንጂ፤ ይህ በአላህ ላይ ገር ነው» ይህ ማላው (ታችን) ባመለጣችሁ ጸጋ ላይ እንዳታዝኑ፤ አላህም በሰማችሁ ነገር (በት ዕቢት) እንዳትደሰቱ ነው፤ አላህም ኩራተኛን፣ ጉረኛን ሁሉ አይወድም።¹³⁰

ነዚሩም (ሰ.ዐ.ወ) እንዲህ ይላሉ:-

(عجباً لأمر المؤمن أن أمره كله خير ، وليس ذاك لأحد إلا لمؤمن إن أصابته سراء شكر فكان خيراً له ، وإن أصابته ضراء صبر فكان خيراً له) رواه مسلم

« የአማኝ (ሙእምን) ሰው ነገር አስደናቂ ነው። ሁሉም ነገሩ በጉ (መልካም) ጉን ያለው) ነውና። ይህም የአማኝ (ባህሪ) እንጂ የሌላ የግንም አይደለም። የሚያስደስት ነገር ሲገኝላቸው (አላህን) ያመሰግናሉ ጥሩ ይሆናሉታል። ከፋ ነገር ሲደርስበትም ይታገላሉ (ትዕግሥቱ) ጥሩ ይሆናሉታል።»¹³¹

በቀደር ማመንን አስመልክተው ሁለት ቡድኖች ተሳስተዋል:-

አንደኛው:- አንድ የአላህ ባሪያ በሚሠራቸው ነገሮች ላይ የራሱ የሆነ ፍላጎትና ችሎታ (ኃይል) የሌለው ተገዳጅ ነው ያሉና «ጀበሪያ» በመባል የሚታወቅ ቡድን፤

ሁለተኛው:- አንድ የአላህ አገልጋይ በሚፈጽማቸው ሥራዎች ሁሉ የራሱ የሆነ ነጻ ፍላጎት (ውሳኔ) እና ኃይል ያለው ሲሆን፤ የአላህ (ሱ.ወ) ፍላጎት (መሸላህ) እና ችሎታው በግለሰቡ ተግባር ላይ ጫና (ተጽእኖ) የለውም የሚሉ «ቀደሪያ» በመባል የሚታወቅ ቡድን፤

131 ሙስሊም የገገቡት ሐዲስ

ለመጀመሪያው ቡድን ለ «ጀበሪያ» የሚሰጥ የሸሪዓና የተጨባጭ እውነታ ምላሽ

ሸሪዓን በተመለከተ:- አላህ (ሱ.ወ) አንድ አንልጋዩ ፍላጎት (መሺአህ) እንዳለው በማረጋገጥ ሥራውን ከሠራው ጋር አያጃዟል። አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿منكم من يريد الدنيا ومنكم من يريد الآخرة﴾

آل عمران: ١٥٢

﴿وقل الحق من ربكم فمن شاء فليؤمن، ومن شاء

فليكفر، إنا أعتدنا للظالمين نارا أحاط بهم سرادقها﴾ الكهف: ٢٩

﴿من عمل صالحا فلنفسه، ومن أساء فعليها وما ربك بظلام

للعبيد﴾ فصلت: ٤٦

«... ከናንተ ውስጥ ቅርቡኑን ዓለም የሚሻ አልለ፤ ከናንተ ውስጥም መጨረሻዎን ዓለም የሚሻ አልለ፤...» ¹³³

« :- እውነቱም፡ ከጌታችሁ ነው፤ የሻም ሱሪ ይመን፤ የሻም ሰው ይካድ፤ በላቸው፤ እኛ ለበደለኞች አጥሮ በነሱ የነበበ የኮነችውን እሳት እዘጋጅተናል፤...» ¹³⁴

« መልካም የሰራ ሰው ለነፍሱ ነው፤ ያጠፋም ሰው፡ በርሷ ላይ ነው፤ ጌታህም ለባሮቹ በዳይ አይደለም።» ¹³⁵

133 ለሊ-ጊዮራን/3/፡ 152

134 ለሊ-ከሐፍ/18/፡ 29

135 ሐ.ሚም ለሊ-ሰጅዳህ/41/፡ 46

ተጨማሪውን እውነታ በተመለከተ:- ግንኛውም ሰው በራሱ ፍላጎት በሚፈጽማቸው እንደ መብላት፣ መጠጣት፣ መግዛትና መሸጥ ባሉት ድርጊቶችና ከፍላጎቱ ውጭ በሚከሰቱት በወባ ምክንያት እንደ መንቀጥቀጥና ከጣሪያ መውደቅ በመሳሰሉት ድርጊቶች መካከል ያለውን ልዩነት ያውቃል። በመጀመሪያው ሁኔታ ሳይገደድ በምርጫውና በፍላጎቱ አድራጊ ነው። በሁለተኛው ሁኔታ ደግሞ ድርጊቱ በምርጫውና በፍላጎቱ የተከሰተ አይደለም።

ለሁለተኛው ቡድን ለ «ቀደሪያ» የሚሰጥ የሽሪዓና የአእምሮ መልስ

ሽሪዓን በተመለከተ:- አላህ (ሱ.ወ) የግንኛውም ነገር ፈጣሪ ነው። ሁሉም ነገር የሚሆነው በርሱ መሻት (በመሺካው) ነው። የአገልጋይ ፍጡራት ሥራዎች የሚከሰቱት በርሱ ፍቃድና ፍላጎት መሆኑን በመገለጽ አላህ (ሱ.ወ) መጽሐፉ ውስጥ እንዲህ ብሏል:-

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمْ
الْبَيِّنَاتُ، وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ، وَلَوْ شَاءَ
اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾ البقرة: ٢٥٣

﴿وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هَدَاهَا، وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ
جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾ السجدة: ١٣

« ... እላህም በሻ ኖር፡ እነዚያ ከነርሱ (ከመልክተኞቹ) በኋላ የነበሩት፤ ገልጽ ታምራቶች ከመጡላቸው በኋላ ባልተጋደሉ ነበር፤ ገን ተለያዩ፤ ከነርሱም ውስጥ የግደ ሰው አልለ፤ እላህም በሻ ኖር ባልተዋጉ (ባልተለያዩ) ነበር፤ ገን እላህ የሚሻውን ይሠራል።»¹³⁶

« በሻንም ኖር ነፋስን ሁሉ ትንነቷን (እምነቷን) በሰጠናት ነበር፤ ገን ገሀነምን ከእጋንንትና ከሰዎች የተሰበሰቡ ጉነው በእርግጥ እምላሁ፣ ግለት፤ ቃሉ ከኔ ተረጋግጧል።»¹³⁷

ልእምርን በተመለከተ፡- ዩኒቨርስ በአጠቃላይ የአላህ ንብረት ነው። የዚህ ዩኒቨርስ አካል የሆነው የሰው ልጅም የአላህ (ሱ.ወ) ንብረት ነው። ተገዥው ንብረት ደግሞ በገዥው ባለንብረት ሀብት ላይ ከባለቤቱ ፍቃድና ፍላጎት (መሺአህ) ውጭ ሊያገዝበት አይችልም።

የእስላማዊ እምነት (ዐቂዳ) ዓላማዎች

የእስላማዊው እምነት (ዐቂዳ) ዓላማዎች ማለት ፍላጎቶቹና እምነቱን ከመያዙ ጀርባ የሚያልማቸው ውድ ገበቹ ናቸው። ዓላማዎቹ ብዙና የተለያዩ ዓይነቶች ሲሆኑ ከነዚህም የሚከተሉትን እናገኛለን፡-

አንደኛ፡- ፍጹማዊ በሆነ ፍላጎት አላህን (ሱ.ወ) ብቻ መግዛት። እርሱ ሸሪክ የሌለው ብቸኛ ፈጣሪ በመሆኑ ዓላማንና መግዛትን (ዕባዳን) እርሱ ብቻ ግድረግ ገደታ ነው።

ሁለተኛ፡- አእምሮና ፍካራን ይህ ዐቂዳ ከልቦና በመጥፋቱ ምክንያት ከሚከሰተው ሥርዓተ አልባ መደናበር ነጻ ግውጣት። ልቡ ከዚህ እምነት ባዶ የሆነ ሰው ወይ ልቡ ከሁሉም ዓይነት እምነት ባዶ ሆኖ ተጨባጩን ቁስ

1፡- አል-ቡቀራዊ/2/፡ 253
137 አል-ሰጅላዊ /32/፡ 13

አካል ብቻ የሚያመልክ ነው፡ ወይ ደግሞ በተሳላቱ እምነቶችና አፈተረቶች ውስጥ የሚደናበር ነው።

ሦስተኛ:- የሕሊናና የአመለካከት ደስታ ማስገኘት። በዚህ ዐቂዳ ያመነ ሰው የሕሊና ጭንቀትም ሆነ የአመለካከት መምታታት የለበትም። ዐቂዳው አማኝን ከፈጣሪው ስለሚያገናኘው አቀናባሪ ጌትነቱንና ሕግ ሰጭ አስተዳዳሪነቱ ወዶ በመቀበል ልቡ በአላህ ውሳኔ (ቀደር) ይረካል። በእስላም ጸንቶ ሌላ ሙተኪያ የማይፈልግ ይሆናል።

አራተኛ:- አላህን በመግንዛት (በዕባዳና) ከሰዎች ጋር ባለው ማህበራዊ ግንኙነት ዓላማና ተግባርን ከሰህተቶች ነጻ ማድረግ። ከእምነቱ መሠረቶች መካከል በመልክተኞች (በሩሱል) ማመን አንዱ በመሆኑና ይህም በተራው በዓላማም ሆነ በተግባር ንጹሕ የሆነውን ፈለጋቸውን መከተል ስለሚያጠቃልል ነው።

አምስተኛ:- በነገሮች ሁሉ ውስጥ ቁርጠኛና ትጉህ በመሆን፡ የመልካም ሥራ አጋጣሚን የአላህን ምንዳ /ሰዋብ/ በማሰብ ሳይጠቀሙ እንዳያመልጥ ማድረግ። የሚያስከትለውን ቅጣት በመፍራትም የጋጢአት አዝማሚያ ባዩ ቁጥር ከሥፍራው መራቅ። ከእምነቱ መሠረቶች አንዱ ደግሞ ከሞት ተቀስቅሶ በሠሩት ሥራ ዓይነት ተመጣጣኝ ዋጋ የሚሰጥ መሆኑን ማመን ነው። አላህ /ሱ.ወ/ እንዲህ ብሏል:-

﴿وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِمَّا عَمِلُوا، وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ﴾

الأنعام: 132

« ለሁሉም ከሠሩት ሥራ /የተበላለጡ/ ደረጃዎች አልፏቸው፤ ጌታህም ከሚሠሩት ሁሉ ዘንጊ አይደለም። » 138

ነቢዩ (ሰ.ዐ.ወ) ቀጥሎ በተመለከተ ሐዲስ ለዚሁ ዓላማ ገፋፍተዋል:-

(المؤمن القوي خير وأحب إلى الله من المؤمن الضعيف، وفي كل خير أحرص على ما ينفعك واستعن بالله، ولا تعجز، وإن أصابك شيء فلا تقل لو أني فعلت كان كذا وكذا ولكن قل: قدر الله وما شاء فعل، فإن لو تفتح عمل الشيطان) رواه مسلم

«ጠንካራ አግኝ ከደካማው አግኝ ይበልጥ አላህ ዘንድ በላጭና የተወደደ ነው» በሁሉም ዘንድ ደግ ነገር አለ። ለሚጠቅምህ ነገር ትግተህ (ተግተህ) ከአላህ ረድኤት ጠይቅ። ደካማ አትሁን። አንድ ችግር ሲደርስህ እንዲህ ባደርግ እንደዚያ ቢሆን ኖር እንዲህ በሆነ ነበር አትበል። አላህ ወሰነ፡ እርሱ የሻውን ሠራ በል እንጂ። (ቢሆን ኖር) የሰይጣንን ሥራ ትከፍታለችና።» 139

በድስተኛ:- ሃይማኖቱን ለማረጋገጥና ማዕዘኖቹን ለማጠናከር ማንኛውንም ውድቀትም ርካጅንም ነገር ሁሉ ለሚሰዋ፡ በዚህ ረገድ ለሚደርስበት ችግር ግድ የሌለው ጠንካራ ሕዝብ መመሥረት። ይህን አስመልክቶ አላህ (ሉ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ إنما المؤمنون الذين آمنوا بالله ورسوله ثم لم يرتابوا وجاهدوا بأموالهم وأنفسهم في سبيل الله أولئك هم الصادقون ﴾ الحجرات: ١٥

(እውነተኛዎቹ) ምእመናን፡ እነዚያ በአላህና በመልክተኛው ያመኑት፡ ከዚያም ያልተጠራጠሩት፡ በገንዘቦቻቸውና በነፍሶቻቸውም በአላህ መንገድ የታገሉት ብቻ ናቸው፡ እነዚያ እነሱ እውነተኞቹ ናቸው።» 140

139 መስሊም የ ዘንቡት ሐዲስ

140 አል- ሑጼራት /49/፡ 15

በባተኛ:- ገለበጦችንና ህብረተሰቦችን በግሻሻል ምንዳና ከቡሩን ሁሉ በግብዓት በዛሬይቱ ቅርቢቷ ዓለምና በመጪው ዘለዓለማዊ ሕይወት ለተድላ መብታት። ይህን አስመልክቶ አላህ (ሱ.ወ) እንዲህ ብሏል:-

﴿ من عمل صالحا من ذكر أو أنثى وهو مؤمن فلنحيينه حياة طيبة، ولنجزينهم أجرهم بأحسن ما كانوا يعملون ﴾ النحل: ٩٧

« ከወንድ ወይም ከሴት፣ እርሱ አግኝ ሾና በኩን የሠራ፣ መልካም ኑርን በእርግጥ እናናረዋለን፤ ይሠሩትም ከነበሩት ነገር በመልካሙ ምንዳቸውን እንመነዳቸዋለን። » 141

እነዚህ እንግዲህ ከእስላማዊ ዓቂዳ ዓላማዎች ከፈሉቹ ሲሆኑ አላህ (ሱ.ወ) ለኛና ለሙስሊሞች በመላ ዓላማዎቹን እውን እንዲያደርገልን እንመኛለን።

شرح أصول الإيمان

لفضيلة الشيخ
محمد بن صالح العثيمين

ترجمة
محمد جمال مختار

اللغة الأمهرية (إثيوبيا)

طبع على نفقة إدارة أوقاف

صالح بن عبدالعزیز الراجحي

غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

www.rajhiawqaf.org